Roman Dobeš

ŠTĚPÁNKA STEIN – SALIM ISSA
Autorská fotografická tvorba 1998 - 2013

Magisterská diplomová práce
Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Opava, 2016

Roman Dobeš

ŠTĚPÁNKA STEIN – SALIM ISSA
Autorská fotografická tvorba 1998 - 2013

Štěpánka Stein - Salim Issa - Author's photographic work 1998 - 2013

Magisterská diplomová práce

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: doc. Mgr. Václav Podestát

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2016

Abstrakt:

Práce představuje poprvé v ucelené podobě tvůrčí spolupráci autorské fotografické dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa.

Klíčová slova:

fotografie česká, portrét, dokument, inscenovaná fotografie, inscenace, Štěpánka Stein, Salim Issa, monografie, autorská, dvojice, duo, móda, subjektivní, konceptuální, postmoderní, fotografie

Abstract:

The work represents at the first time in a comprehensive form, creative collaboration of a photographic duo Štěpánka Stein and Salim Issa.

Key words:

czech photography, portrait, documentary, staged photography, Štěpánka Stein, Stein, Salim Issa, monograph, author, pair, duo, creative, fashion, subjective, conceptual, postmodern, photography

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2015/2016**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Roman DOBEŠ**
Osobní číslo:	**F121006**
Studijní program:	**N8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory:	**Tvůrčí fotografie**
	Tvůrčí fotografie
Název tématu:	**T: Štěpánka Stein - Salim Issa - Autorská fotografická tvorba 1998 - 2013**
Téma anglicky:	**T: Štěpánka Stein - Salim Issa - Author's photographic work 1998 - 2013**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je monografické zpracování autorské tvorby tvůrčí dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa v letech 1998 - 2013.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan: Česká fotografie 20. století, KANT, Praha, 2010
BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan: Česká fotografie 20. století. Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/KANT, Praha, 2005
SILVERIO, Robert: Postmoderní fotografie, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, Praha, 2007
ANDĚL, Jaroslav: Josef Sudek o sobě, Torst, Praha,2001
BARTHES, Ronald: Světlá komora: poznámka k fotografii, Agite, Praha 2005
SONTAG, Susan: O fotografii, Paseka, Praha, 2002
SONTAG, Susan: S bolestí druhých před očima, Paseka, Praha, 2011
POSPĚCH, Tomáš ed.: Česká fotografie 1938-2000 v recenzích, textech, dokumentech, Dost, Hranice, 2010
CÍSAŘ, Karel (ed.): Co je to fotografie?, Herrmann & synové, Praha, 2004
KOLÁŘ, Viktor: Semináo fotografickém dokumentu, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, Praha, 2001
KŘIVOHLAVÝ, Jaro: Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace, Svoboda, Praha, 1988
VLČKOVÁ, Tereza: Módní a portrétní fotografie časopisu Blok, Bakalářská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, 2008
VLČKOVÁ, Petra: Fotografie v současném českém divadelním plakátě, Bakalářská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, 2015
POSPĚCH, Tomáš: Myslet fotografii - České fotografie 1938 ? 2000, Positiv 2014

Vedoucí diplomové práce: **Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání diplomové práce: **21. dubna 2016**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. června 2016**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 21. dubna 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlas:

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna v Univerzitní knihovně FPF SU v Opavě a knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Poděkování:

Rád bych poděkoval Tereze za trpělivost a ochotu naslouchat. Velké díky patří Štěpánce Stein a Salimu Issovi za materiály a informace, které mi poskytli. Děkuji panu profesorovi Vladimíru Birgusovi za vedení této práce i během let mých studií.

Děkuji také všem pedagogům Institutu tvůrčí fotografie, za vědomosti a zkušenosti, které mi za inspirativní roky studia předali. Děkuji svým kolegům, spolužákům a přátelům, kteří mě na této cestě doprovázeli.

OBSAH

1. ÚVOD ... 9
2. MIMULÉ A BUDOUCÍ ... 11
2.1. Setkání ... 11
2.2. Historický kontext … 12
3. ZÁSADNÍ ŠKOLNÍ PRÁCE ... 16
3.1. Beauty fashion, 1998 ... 16
3.2. Absolutorium, 2001 ... 19
3.3. Woman (Family), 2001 ... 20
3.4. Stars (Magion), 2001 ... 23
3.5. Mimo limit, 2001 ... 26
4. ANALÝZA – VIZUÁLNÍ JAZYK S2 … 29
5. PROJEKTY … 32
5.1. Space cowboys, 2002 ... 32
5.2. Messages, 2004 ... 34
5.3. Karlín, 2004 ... 37
5.4. Misky, 2005 ... 40
5.5. Newcastle, 2005 ... 42
5.6. Národní divadlo, 2006 ... 46
5.7. Little Hanoi, 2008 ... 52
5.8. Národní obrození, 2012 ... 58
5.9. Šampioni, 2013 … 63
6. KOMERČNÍ ZAKÁZKY ... 68
7. ZÁVĚR ... 74
8. ROZHOVORY ... 76
8.1. Štěpánka Stein … 76
8.2. Martina Pachmanová … 80
9. ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE, SEZNAM VÝSTAV A OCENĚNÍ ... 86
10. LITERATURA ... 89
11. JMENNÝ REJSTŘÍK ... 90

1. ÚVOD

| Štěpánka Stein a Salim Issa 2008
Foto: Česká televize

Fotografové Štěpánka Stein a Salim Issa jsou spolupracujícím autorským duem, které na české fotografické scéně působí již téměř dvacet let. Formátem spolupráce a v určitém smyslu i některými výstupy, navazují například na práci tvůrčí trojice Jan Malý, Jiří Poláček, Ivan Lutterer. První prezentace společného projektu Štěpánky Stein a Salima Issy proběhla v roce 1998, kdy v prostoru galerie Velryba představili svůj soubor Beauty Fashion.

Tato práce, která vznikla ještě za studií na Vysoké škole Uměleckoprůmyslové v ateliéru Pavla Štěchy, je první sérií, které se věnuje tento text. Doposud poslední společný projekt autorské dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa s názvem Šampióni, který autoři představili v roce 2013 v galerii Václava Špály, stojí na konci časové osy a tyto dva body tedy vymezují obsah tohoto textu. V letech 1998 až 2013 vzniklo celkem dvanáct výstavních projektů a také mnoho úspěšných komerčních zakázek, kterým se zde věnuji v samostatné kapitole.

Důsledné oddělování komerční a volné tvorby ovšem v případě dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa (dále také pod označením S2) tak úplně nefunguje. Fotografové naopak záměrně překračují a nechávají prolnout hranice mezi zakázkovou a volnou tvorbou, mezi vysokým a nízkým. Tento postoj vyplývá ze samotného principu a způsobu jejich fotografické práce, ze snahy o ovlivnění obecného vkusu zadavatelů zakázek i jejich konzumentů a v neposlední řadě také ilustruje současnou relativizaci dříve důsledně oddělovaných pracovních postupů. Možná také odkazuje k fundamentální podstatě naší doby, ve které se každodenně setkáváme s někdy až bizarním zpochybňováním dříve zdánlivě pevných postojů, jako jsou kategorie umění a komerce.

Štěpánka Stein a Salim Issa se tak hned v začátcích ocitli na tenkém ledu spojující dva odlehlé břehy, kdy na jedné straně stojí ortodoxně intelektuální postoj

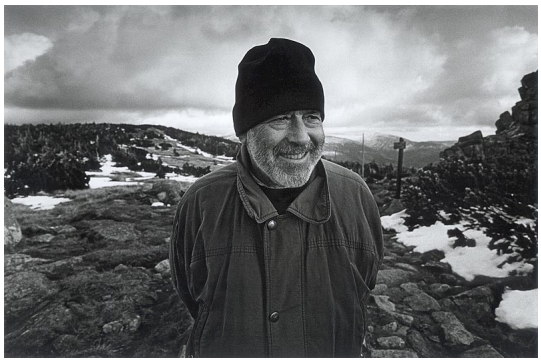
hodnocení fotografického umění a na druhé straně pohled uvolněný, reflektující neopopkulturní výklad a fotografickou produkci vnímá jako produkt spotřební společnosti a zábavy.

Bez ohledu na tyto, jak v řadách mladých adeptů fotografie, tak i odborné veřejnosti, stále živě rezonující disputace, mají Štěpánka Stein a Salim Issa svou výraznou pozici, kterou postupem let potvrdili a jasně vymezili. Důkazem je řada autorských výstavních projektů vyvolávající rezonance napříč českou společností se zájmem o fotografické umění, ale také výstavy v prestižních galeriích, ocenění, granty a stáže, které má dvojice fotografů za sebou. Stali se bezesporu jedněmi z prvních autorů, kteří úspěšně využili možnosti nově osvobozené doby.

Tento text navazuje a rozšiřuje mou bakalářskou práci, která vznikla na Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě v roce 2012 a lze jej považovat za první ucelenou studií mapující téměř dvě dekády trvající spolupráce Štěpánky Stein a Salima Issy. Rád bych, aby čtenářům posloužila především jako výchozí bod pro další samostatné uvažování a poučení.

2. MINULÉ A BUDOUCÍ

2.1. Setkání

| profesor Pavel Štecha 2004
Foto: Česká televize

Profesor Pavel Štecha založil v roce 1993 ateliér fotografie na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. V tomto ateliéru se také v roce 1995 setkávají Štěpánka Stein a Salim Issa.

Pavel Štecha byl společně s Bohdanem Holomíčkem, Jindřichem Šreitem a dalšími, důležitou postavou české dokumentární fotografie. V době otevření ateliéru měl za sebou dvacetiletou pedagogickou zkušenost na FAMU, byl osobním fotografem Václava Havla a jako jeden z prvních fotografů mapoval novodobé dějiny a svou prací a osobností ovlivnil řadu studentů fotografie.

Pro Štěpánku Stein a Salima Issu bylo také důležité setkání s dalšími studenty ateliérů VŠUP a navázání kontaktů, ze kterých v pozdější době pramenila nová spolupráce. Štěpánka Stein k tomu říká: *„Dlouhou dobu jsme se přátelili, než jsme začali spolupracovat. V osobním životě ale partneři nejsme. Hádáme se jen nad fotkami.“* A dále: *„Spolu jsme často obíhali stánky s mezinárodními časopisy a snažili se aspoň trochu vysledovat, co se děje venku. Oba jsme moc chtěli přijít s něčím novým. To nám zatím zůstalo. “*[1]

Kromě setkání s různými tvůrci se Štěpánka Stein a Salim Issa seznámili také s pedagožkou Martinou Pachmanovou, která se později po více než deseti letech stala kurátorkou výstavy Šampioni v Galerii Václava Špály a která jejich setkání komentuje: *„Štěpánka byla velmi výrazná studentka, nejen jako fotografka. Byla vždy velice kritická a já se přiznám, že coby začínající pedagog jsem se jí trochu bála, protože vždy měla ostré myšlení, tak jak to ona umí a chvíli mi trvalo, než jsem pochopila, že je to její*

[1] Magdalena Čechlovská, Národní obrození naruby: Výstava dělá z Němcové, Komenského i Žižky Vietnamce, http://art.ihned.cz/c1-55336210-narodni-obrozeni

způsob komunikace. Vždy kladla velice zajímavé a přesné otázky a byla nepřehlédnutelná.“

Vzácná symbióza různých povahových rysů, podobný pohled na médium fotografie a shodné ambice k hledání nových cest a možností fotografie dala vzniknout autorské dvojici S2. Jejich první úspěšným testem byla ještě studentská práce s názvem Beauty Fashion, na které můžeme od počátku sledovat sebevědomý autorský postoj i základní charakteristiku vizuálního jazyka, který Stein a Issa v budoucích letech dále prohlubuje a rozvíjí.

2.2. Historický kontext

Zásadní dějinný zvrat roku 1989 a následná radikální proměna hospodářských a v souvislosti s tím i společenských poměrů, měly určující vliv i na obor fotografie, a to jak v rovině praktické, tak i teoretické. Docházelo k bourání tradičních struktur uměleckého provozu a během poslední dekády 20. století došlo k zásadní změně institucí se zaměřením na fotografii. Politické a ekonomické změny měly na svědomí ukončení činnosti řady fotografických galerií, jako byl například zánik Kabinetu fotografie Jaromíra Funkeho v Domě pánů z Kunštátu v Brně (1958 - 1990). Vznikaly ale naopak galerie nové, například Pražský dům fotografie (1991) s širokou škálou výstavních, organizačních a nakladatelských aktivit, galerie Velryba (1994) jako prezentační prostor pražské FAMU, Centrum české fotografie (1999) nebo Ateliér Josefa Sudka (2000). Vznikaly také nové oborové organizace a vedle FAMU, do té doby jediné vysoké školy se zaměřením na fotografii, začaly působit i další vysoké školy s oborem fotografie, například Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě (1990), který byl po FAMU teprve druhým vysokoškolským pracovištěm se samostatným fotografickým oborem.

V devadesátých letech se uskutečnila také řada významných výstav. Tomáš Pospěch k tomuto období poznamenává: *„Z nejvýznamnějších událostí devadesátých let je nezbytné zmínit vlnu přehledových výstav české a československé fotografie v zahraničí z počátku desetiletí seznamující s načas atraktivní scénou východního bloku. Některé z těchto výstav se ohlížely za právě ukončenými osmdesátými léty, jiné přinášely svěží pohledy zahraničních kurátorů na, do té doby více či méně uzavřené, prostředí*

české a slovenské fotografie. Tyto výstavy byly důležité pro ověření kondice české fotografie i pro její dlouhodobé prosazování v dalších letech. "[2]

Dochází také k širokému rozvoji nakladatelské činnosti, vznikají významná nakladatelství důsledně se zaměřující na fotografii, jako KANT (1995), Torst (1990) nebo Argo (1992). Objevují se nové týdeníky Respekt (1989), Reflex (1990), řada nezávislých a specializovaných periodik jako byl anglicky psaný a na Slovensku vydávaný pololetník Imago (1995-2010), či velmi krátce vycházející časopis Raut založený Alešem Najbrtem a Tono Stanem v roce 1992.

Rozšiřují se také řady autorů, kteří fotografii věnují své texty v široké škále žánrů. Mezi nejaktivnější patří například zmíněný Josef Moucha, Aleš Kuneš, Vladimír Birgus, Daniela Mrázková, Antonín Dufek, Robert Silverio, Václav Podestát, Josef Chuchma, Petr Volf, Martina Pachmanová, Tomáš Pospěch a mnoho dalších. Tištěná periodika, nakladatelství i samotní autoři textů cítí potřebu vyplnit mnohaletou mezeru způsobenou nesvobodou tisku a popsat to, co dříve nebylo možné ani vyslovit. Nový časopis Respekt například u příležitosti 21. výročí vstupu vojsk Varšavské smlouvy na naše území otiskl výběr fotografií souboru Invaze dokumentaristy Josefa Koudelky.

Současně se fotografie proměňuje i po technologické stránce a v posledních letech 20. století přichází silná konkurence digitální fotografie, která v dalších letech graduje do podoby široce rozšířeného, dostupného a volně šiřitelného média. Velký tlak působí také zahraniční vlivy, které se promítají do tvorby studentů a mladších autorů a které Josef Moucha popisuje takto: *„Vždyť současné zájmy tuzemské vizuální scény ovlivňují zahraniční vzory, neboli potřeba obstát v nadnárodní civilizaci, kde se fotografování nosí. Dorost si tudíž osvojuje produkci exportních artefaktů mimoběžných domácím zdrojům. V designu, grafické úpravě či architektuře je to znát také. "*[3]

Současně je velice živá diskuse věnující se vymezení pozic mezi "výtvarnými fotografy" a "fotografujícími umělci", protože jak píše Susan Sontag: *„V poslední době se fotografie stala široce rozšířenou zábavou podobně jako sex nebo tanec. "*[4]
A jak v roce 1998 píše Tomáš Pospiszyl: *„Od přelomu osmdesátých a devadesátých let stoupá v českém umění počet autorů, kteří ve své práci používají fotografii. ... Obecně*

---

2 Tomáš Pospěch, Myslet fotografii - České fotografie 1938 – 2000, s. 206 a 207, Positiv 2014

3 Tomáš Pospěch, Myslet fotografii - České fotografie 1938 – 2000, s. 358., Positiv 2014 - Originál - Josef Moucha: Záhadný prostor. Archiv autora, 2000

4 Susan Sontag, O fotografii. Paseka / Barrister & Principal, 2002

lze konstatovat, že hranice mezi fotografií a jinými projevy výtvarného umění se v posledních letech postupně zostřuje – mimo jiné i proto, že fotografie je často využívána k tomu, aby vyjadřovala velmi subjektivní téma. Takové snímky vypovídají spíše o tom, co se odehrává v duši a hlavně toho, kdo stojí za objektivem, než o tom, co se odehrává před ním. ... díla autorů, kteří dnes u nás experimentují s možnostmi fotografie, se tu často setkávají s nepochopením, skutečností však zůstává, že ne nepodstatná část těch nejzajímavějších projevů českého výtvarného umění poslední dekády má svůj základ právě ve fotograficky zpracovaném obraze. "[5]

Fotografové i fotografující umělci využívají médium v široké škále žánrů. S nástupem digitální fotografie dochází v některých dílech k její manipulaci (Bromová). Jiní autoři - umělci využívají médium, aby jeho prostřednictví reagovali na otázky výtvarného umění z pozice konceptuálních umělců (Stratil, David). Fotografie velmi dobře slouží i autorům, kteří se zabývají různými formami autoportrétu a autoreflexe (Othová) a jsou zde i autoři, kteří se vědomě obrací do minulosti a čerpají z ní inspiraci (Pinkava, Jirásek, skupina Bratrstvo). Dva posledně jmenovaní jsou také pro Štěpánku Stein a Salima Issu výraznými inspiračními zdroji a to nejen prostřednictvím samotného díla, ale také jako lidské osobnosti. Mezi nejvýznamnější autory, kteří v devadesátých letech 20. století plnili galerijní prostory, patří Jiří David (cyklus Skryté pohledy, 1991), Veronika Bromová (Pohledy, 1996), Václav Stratil (cyklus Řeholní pacient, 1991), Lukáš Jasanský a Martin Polák (cyklus Vtipy, 1992-1993), Markéta Othová (Blízká setkání třetího druhu, 1994), Václav Jirásek (zakládající člen skupiny Bratrstvo fungující od roku 1993), Ivan Pinkava (Dynastie, 1992) Pavel Mára (Triptych, 1993), Tono Stano (Smysl, 1992), Dita Pepe (Autoportréty se ženami, 1999-2000) a mnoho dalších. Vladimír Birgus a Jan Mlčoch v knize česká fotografie 20. století píší: *„Po konci dlouhé politické a kulturní izolace Československa se stále více uplatňovaly zahraniční podněty a fotografická tvorba v českých zemích získávala stále více internacionální charakter. Země se plně otevřela, mnozí fotografové navázali intenzivní kontakty se zahraničím, publikace, časopisy a internet přinášely čerstvé informace o nejaktuálnějších trendech ve vizuálním umění, česká fotografie byla představena na mnohem větším počtu zahraničních expozic než v předchozích dekádách. "*[6]

---

5 Tomáš Pospěch [ed.], Česká fotografie 1938 – 2000 – v recenzích, textech, dokumentech, s. 346 – 347. Originál - Tomáš Pospiszyl, Kritická příloha Revolver Revue, č. 11. s. 22-32.

6 Vladimír Birgus a Jan Mlčoch: Česká fotografie 20. století, 2010, str. 311

Štěpánka Stein a Salim Issa se do blízkého kontaktu s fotografií dostávají právě v této době plné převratných změn, živých diskusí a nových možností. Tato neohraničená svoboda s sebou přináší i značnou potřebu odpovědnosti a v případě dvojice S2 je její nutnost znásobená ještě odpovědností vůči partnerovi v tvůrčím vztahu.

Stein a Issa určitě patří do skupiny mladých autorů, kteří svou inspiraci hledají také mimo český fotografický kontext. Inspirují se mimo jiné i britskou módní a reklamní fotografií 80. let 20. století a přebírají z ní některé postupy, především zábleskové světlo a v postprodukci i barevné a tonální posuny. Současně jsou ale silně ovlivněni působením profesora Pavla Štechy a jeho vnímáním fotografie jako dokumentárního média, které slouží a má velkou moc. Využití formálních prostředků módní fotografie není v jejich případě samoúčelné, nejde jim pouze o efekt, nikdy nerezignují na hledání nosných témat, ze kterých vychází dokumentární a sociologická hodnota jejich práce. Reklamní efekt snímků dvojice Stein – Issa silně dráždí a přitahuje pozornost k tématům, o které se autoři zajímají a ke kterým se chtějí vyjádřit. V neposlední řadě, tímto v českém prostředí netradičním spojením protichůdných vizuálních kódů, vynalézají svůj vlastní originální vizuální jazyk, který se pro ně stává charakteristickým a díky kterému si postupně budují svou pozici na české fotografické scéně.

3. ZÁSADNÍ ŠKOLNÍ PRÁCE

3.1. Beauty Fashion, 1998

Ještě jako dvacetiletí studenti realizovali Štěpánka Stein a Salim Issa sérii Beauty fashion, která se stala podle jejich vlastních slov prubířským kamenem a formou iniciačního zážitku, jak o něm píše fotograf a pedagog Viktor Kolář[7], v souvislosti s dokumentární fotografií.

Fotografové si zvolili sobě blízké téma, kterým byl styl a módní trendy oblékání současných Pražanů. Improvizovaný ateliér, který tvořilo jednoduché částečně transparentní igelitové pozadí a zábleskové světlo, si postavili v centru pulsujícího města, přímo na pražském Václavském náměstí. Tímto stylem práce, kdy sami sebe otevřeně exponují do situace fotografů - my vás fotografujeme tady a teď - navazují na podobným způsobem vzniklé sociologicko-dokumentární projekty.

| Ze série Beauty fashion, 1998

[7] Viktor Kolář: Seminář o fotografickém dokumentu, 2004

| Ze série Beauty fashion, 1998

Pro kohokoli, kdo se někdy pokusil fotografovat neznámé lidi přímo na ulici, je myslím snadno představitelné, do jak složité situace sami sebe fotografové postavili a je také pochopitelné, že práce na tomto souboru musela být opravdu zásadní zkušeností a ověřením vlastních schopností, nejen jako fotografů, ale i osobností.

Stein a Issa své modely vybírají podle odvážnosti, barevnosti či promyšlenosti stylu oblékání nebo jen ochoty na malou chvíli zapózovat. Ostré zábleskové světlo vytahuje hlavní motiv a nutí diváka pečlivě sledovat variace barev, střihů a materiálů. Igelitové pozadí ještě více vyčleňuje z konkrétního prostředí a současně podtrhuje pocit jedinečnosti situace. Autoři k souboru uvádějí: *„Prostřednictvím osobního stylu, vytváříme vlastní vnější dojem. Hlavním kritériem pro výběr "modelů" byl jejich osobní kreativní styl oblékání. "*[8]

Lidé na výsledných fotografiích působí uvolněně a pobaveně. Nechávají se fotografovat dobrovolně a s plným vědomím věnují fotografům svůj pohled a úsměv. Oni jim naopak vytváří speciální okamžik, dochází k propojení mezi aktéry a režiséry.

| Ze série Beauty fashion, 1998

8 Anotace k souboru Beauty fashion, www.s2photo.cz

Celý soubor Beauty fashion přesvědčivě dokládá odlehčenou atmosféru procesu snímání a ve svém dokumentárním rozměru také podává svědectví o tehdejší náladě v ulicích města, které si společně se svými obyvateli užívá nové svobodné časy.

Štěpánka Stein a Salim Issa v tomto souboru poprvé testují nejen své schopnosti fotografů, režisérů, ale také své pracovní postupy a vzájemné mísení žánrů dokumentární a módní fotografie. Štěpánka Stein způsob společné práce později komentuje: *„Není nám blízký typ dokumentaristy, který někde něco uloví a není přitom vidět. Všichni lidé, které fotíme, o tom vědí."*[9]

Vzniká vizuálně výrazná práce, která prostřednictvím preferencí svých tvůrců kombinuje dokumentární, portrétní fotografii s využitím formálních postupů reklamní nebo módní fotografie. Z těchto důvodů se série Beauty fashion vymyká z dobové české produkce a výsledek také potvrzuje výraznou inspiraci světovou fotografií, kde je možné takové mísení kódů pozorovat.

Celá práce byla zásadní nejen pro dvojici S2, ale dnes s odstupem téměř dvaceti let, značně vystupuje i její dokumentárně sociologický rozměr. Svěží pohled a odvážný přístup k médiu, spojením zdánlivě neslučitelného, to vše dělá z této práce autorské dvojice S2 úspěšný první krok na českou fotografickou scénu.

3.2. Absolutorium, 2001

První rok nového tisíciletí, byl rokem absolutoria Štěpánky Stein a Salima Issy v ateliéru fotografie profesora Pavla Štechy. Podle tehdejších pravidel hodnocení závěrečných diplomových prací nebylo možné, aby nově zformovaná autorská dvojice odevzdala společnou práci. Přesto se našel způsob jak Stein a Issa mohli opět spolupracovat. Přišli s koncepcí obrazového magazínu, který měl prověřit možnosti periodika, jehož obsahem byly pouze fotografie. Za tímto účelem vznikly celkem tři fotografické soubory. Prvním byl soubor Woman, někdy označovaný jako Family, jehož autorkou byla Štěpánka Stein. Sérii Stars vytvořil potom Salim Issa a třetí soubor s názvem Mimo limit zpracovali Stein a Issa společně. V prvních dvou zmíněných případech si studenti vzájemně prostřídali roli asistentů.

9 Magdalena Čechlovská, http://art.ihned.cz/c1-55336210-narodni-obrozeni

Ačkoli se autoři v budoucnu důsledně brání pokusům o určení toho, kdo konkrétně stál za přístrojem a tiskl spoušť, a z hlediska vnímání výsledku to lze označit za nepodstatné, ve dvou uvedených případech je to jisté, a proto je období vzniku diplomové práce, kterou tvoří tři výše zmíněné série, zásadní pro další analýzu charakteristického vizuálního stylu dvojice S2.

3.3. Woman (Family), 2001

| Ze série Woman, 2001

Námětem této práce Štěpánky Stein byly portréty žen, které se za své prohřešky musely podrobit trestu odnětí svobody. Volbu velmi komplikovaného, silného, komplikovaného a kritického tématu můžeme považovat do jisté míry za obraz své autorky. Štěpánka Stein ke svému diplomu předkládá soubor, který lze zařadit do žánru sociálně dokumentární fotografie, přesto se z této škatulky vymyká způsobem svého provedení. Štěpánka Stein totiž nefotografuje skrytě, naopak si s jednotlivými "modely" sjednává schůzku v blízkosti místa jejich bydliště, fotografuje otevřeně tváří v tvář a předem všem aktérům vysvětluje svůj záměr i možný dopad. Proces je navíc vygradován, stejně jako výsledné obrazy, využitím zábleskového světla, které obsluhuje tvůrčí partner Salim Issa.

| Ze série Woman, 2001

| Ze série Woman, 2001

Pro Štěpánku Stein je zásadní nosné téma s velkým potenciálem rezonance, které je současně značně kritické a vybízí k řadě otázek. Stein v této práci prokazuje velkou dávku empatie i komunikačních schopností. Vznikají portréty žen, v kontrastu s námětem na klidném čtvercovém formátu s kompozicí na střed záběru, v poměrně anonymních exteriérech s nekonečným horizontem a jsou plné napětí.

Jedna z žen svírá v náručí novorozeně a její výraz je plný nejistoty, ale i odhodlání, jiná apaticky drží rodinnou fotografii a její postoj i výraz je směsicí agresivity, odporu, možná pohrdání, další s odrostlejším potomkem je uvolněná, vyrovnaná, vytváří dojem životní radosti a odhodlání. Přímým bleskem nasvícené postavy vystupují ze záběru a vynucují si naši pozornost.

Štěpánka Stein se v této práci předvedla nejen jako neohrožená, konfrontaci vyhledávající fotografka, ale potvrdila i svou schopnost komunikace, díky které, jak sama říká, bylo snadné k fotografování ženy přesvědčit.

3.4. Stars (Magion), 2001

Závěrečnou studentskou prací Salima Issy byla série Stars, která v sobě skloubila dva portrétní soubory, jejichž pojítkem je téma hvězd.

Salim Issa v této práci konceptuálním způsobem spojuje dvě diametrálně odlišné série. První z nich tvoří portréty výzkumného týmu Akademie věd, druhou potom výtvarné portréty tváří českého showbyznysu, jako symbolu hvězd společenských.

Tak jak se portréty Štěpánky Stein otevřeně obrací k divákovi, vybízejí, osočují, lákají ke konfrontaci, Salimovy portréty jsou jiné. Divák se jich účastní spíše jako náhodný, tak trochu trpěný svědek události. Fotograf vytvořil situaci, nechává se jí vést a to dodává aktérům i výsledným snímkům uvolněnost a hravost, která se odráží v samotné kompozici i tonálním profilu, a celkově snímky působí jako momentky.

| Ze série Stars, 2001

| Ze série Stars, 2001

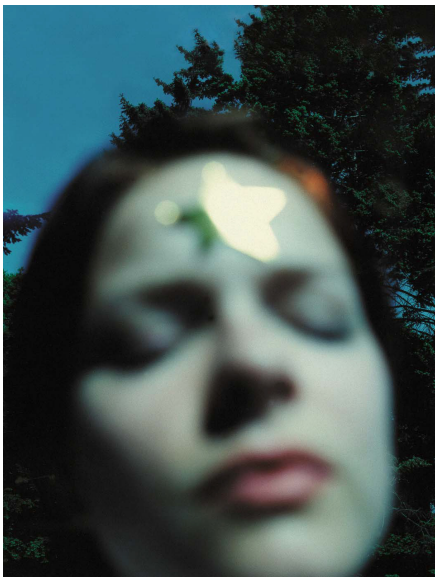
Výběr skupiny portrétovaných a samotné téma citlivě doplňuje otevřená obloha, i s vtipem v kompozici umístěné komunikační antény.

Výtvarné portréty tváří, postav nebo torz s motivem hvězd, jsou druhou částí série Stars. Issa mimo jiné fotografoval postavy českého showbyznysu a do konečného výběru zařadil i záběry, které jsou ilustracemi zvoleného tématu. Salim Issa v této části vypráví příběh o společenských hvězdách a naznačuje možné stránky role jedinců ve společnosti. V sérii se proto objevuje i krajinářský záběr noční oblohy s dráhami rotujících hvězd nebo sochařsky působící lidské torzo.

Spojením těchto dvou částí ve zmíněném souboru Stars, předkládá Salim Issa divákovi myšlenkově rozmanitý a neohraničený obrazový příběh a nechává pozorovateli možnost dále ho volně rozvíjet, ať už v rovině vědeckých teorií a výzkumů nebo v jeho společensko-sociologických aspektech.

| Ze série Stars, 2001

3.5. Mimo limit, 2001

Idea která je základem posledního ze tří jmenovaných diplomových souborů, se zrodila již při práci na sérii Beauty Fashion. Stejně jako v první společné práci, si i tentokrát dvojice S2 všimla konkrétního společenského fenoménu, kterým byla existence drahých sportovních vozů exkluzivních značek, které se po divokém hospodářském boomu 90. let 20. století začaly objevovat v ulicích Prahy.

Vzpomínání na tuto práci rozesměje tvář Štěpánky Stein, když vypráví, jak se Salimem projížděli v Seatu Ibiza z roku 1991 dálniční přivaděče a příjezdové silnice Prahy. Vybaveni svojí fotografickou technikou, gestikulovali před okýnka na řidiče projíždějících vozů, které potom fotografovali na parkovištích a v odstavných pruzích.

| Ze série Mimo limit, 2001

Jednotlivé fotografie souboru jsou po formální stránce skoro totožné. Fotografie vznikají pravděpodobně velmi rychle, mění se hlavně uspořádání kompozičních prvků. Stein s Issou využívají přirozeného protisvětla v kombinaci s jedním předním zábleskem. Ostré světlo vytváří velké plochy hlubokých stínů, ve kterých se ztrácejí detaily, celý obraz se tak zjednodušuje a vede naše oči k hlavnímu motivu.

Štěpánka Stein a Salim Issa se opět zaměřují na úzkou skupinu lidí, novou společenskou vrstvu, která v širších významech symbolizuje i určitou etapu novodobé historie České republiky. V tomto smyslu má jejich práce silný dokumentární rozměr, který zobrazuje určitý fenomén a jeho běžné posuzování silně nabourává, když dostáváme možnost vnímat kontrast ladných křivek sportovních vozů a civilní postavy jejich majitelů. Stein s Issou se znovu dotýkají tématu výjimečnosti, pozlátka a jeho lesk tlumí a polidšťují nahlédnutím za tmavá skla sportovních vozů. V těchto fotografiích lze zahlédnout mnoho, pokud se nenecháme zhypnotizovat výraznou vizualitou, která využívá prostředků módní fotografie. To snímkům na první pohled dává vzezření obrazů lifestylového magazínu, kterými by za jiných okolností také mohly být.

Přesto je soubor spíše dokumentárně sociologickou sondou, která s příjemnou dávkou ironie zaznamenala historický vývoj, se svými technickými novinkami nebo současným stylem oblékání, jakožto tématem, kterého se i v tomto souboru autoři opět dotýkají.

Závěrečná diplomová práce Štěpánky Stein a Salima Issy byla nejen úspěšným absolutoriem v ateliéru Pavla Štechy, ale i potvrzením společného vizuálního stylu, se kterým autoři v budoucnu dále pracují a rozvíjejí ho. Potvrzují to i vlastní slova Štěpánky Stein, která sama práci na tomto souboru označila za zásadní moment, který dvojici potvrdil vykročení správným směrem.

| Ze série Mimo limit, 2001

4. ANALÝZA – VIZUÁLNÍ JAZYK S2

Štěpánka Stein a Salim Issa během svých studií nasáli atmosféru svobodného ovzduší, kterého se české fotografii dostalo po dlouhém období kulturní odloučenosti. Jsou součástí první generace fotografů, kteří měli možnost bez omezení studovat a nechat se poučit historickým vývojem i aktuální situací v oboru fotografie ve světových souvislostech. Rozhodně jsou také prvními zástupci mladých tvůrců, kteří do své tvorby s chutí zapojili vlivy pocházející ze zahraničních zdrojů. A na rozdíl od předchozí generace se nebojí konfrontovat s prostředím popkultury, některé principy také přebírají, jindy se ve své práci přímo vyjadřují k jednotlivým aspektům tohoto světového proudu. Záměrně balancují na hraně popkultury a kritického pohledu, vědomě pracují s mírou kýče a teatrálnosti, aby přitáhli pozornost k tématům, které zpracovávají a které je zajímají. Současně nikdy nerezignují na přiměřenou dávku kritičnosti, sociálního rozměru, který je v jejich pracích přítomný. Josef Kroutvor ve svém textu s názvem Postmoderna a fotografie píše: *„Je těžké rozlišit, co je volná tvorba a co dekorace, co je vážné dílo a co jen hra. Postmoderní kultura odmítá hierarchii umění a rozvíjí svá témata na otevřené horizontále, aniž by absolutizovala. ...fotografie umožňuje sloučit určité módní a elegantní prvky s vážností a filozofickou hloubkou.“*[10]

Stein s Issou dokumentují aktuální otázky, společenské projevy a skupiny lidí, mimo jiné tak, že své modely inscenují před fotoaparát nebo je vkládají do předem připravených situací. V jejich práci je patrný silný režijní vklad, své záměry předem řádně prodiskutují a uvažují o širších významech zobrazovaného. Dvojice S2 dokumentuje aspekty dnešní doby, ale nečiní tak formou dokumentárního snímání v reálném čase. Vytvářejí předem promyšlené obrazy, které inscenují, a prostřednictvím kterých komentují skutečnosti v reálném světě zaznamenané, odpozorované. Současně se často přiklánějí silněji k principům dokumentární nebo reportážní fotografie, kterou modifikují využitím zábleskového světla a také přímou, otevřenou konfrontací se snímanými subjekty. Podobný princip najdeme v díle britského fotografa Martina Parra, jehož dokumentární fotografie je silně konfrontační a také podpořená přímým zábleskem.

---

10 Tomáš Pospěch [ed.], Česká fotografie 1938 – 2000 – v recenzích, textech, dokumentech, s. 346 – 347. Originál - Josef Kroutvor, Postmoderna a fotografie. Československá fotografie, 1990, č. 8. s. 344-345

Pracovní spojení Štěpánky Stein a Salima Issy nese už od samého počátku znaky fundamentální dvojkolejnosti, která možná vychází z podstaty práce ve dvojici, a která se promítá do charakteristických znaků jejich společné tvorby. Od počátku spolupráce každý jednotlivě do společného pracovního úsilí přináší vlastní preference, kterými se postupem let vzájemně ovlivňují.

Štěpánka Stein je silnou osobností s výrazným kritickým pohledem, je také studijní a pedagogický typ a inklinuje k gender otázkám a tématu ženských práv. Silně na ni zapůsobila osobnost Pavla Štechy a jeho pohled na fotografii jako médium, které by se mělo vždy angažovat a sloužit určitému cíli je jí blízký. Je schopná přesně určit nosné téma a podle potřeby ho i odpovídajícím způsobem komunikovat.

Salim Issa nezapře výraznou orientaci na vizualitu a design, láká ho celebritní svět, jeho vztah k němu je ovšem ambivalentní. Je velmi dobrým pozorovatelem s citem pro detail a významovou zkratku a s oblibou hledá originální barevnost a netradiční kompoziční skladbu. Velkou pozornost věnuje i konečnému výběru fotografií, které dokáže sestavit do výběru, kterým je schopen komunikovat i abstraktní téma.

Charakteristickým a rozpoznatelným znakem vizuálního jazyka dvojice S2 je využití zábleskového světla, typické pro módní a reklamní fotografii, které autoři kombinují s přirozeným osvětlením. A také výrazná barevnost i velké plochy hlubokých stínů. Pomocí těchto prostředků autoři celkově záběr zjednodušují a "čistí" a akcentují hlavní motiv. Jejich práce má charakter dokumentární fotografie nebo lépe, inscenovaného dokumentu, protože své "modely" často režijně vedou. S oblibou v připravených situacích fotografují v momentu, kdy má "model" pocit, že se fotografovat nebude, k čemuž jim dopomáhá práce ve dvojici, kdy je snazší udržet komunikaci a fotografovaný subjekt v napětí. Získávají tak odlehčené pózy i výrazy, které jejich snímkům dodávají bezprostřednost a svěžest. Za typickou vizualitou se skrývá polemika, ironie i kritický postoj k zobrazovanému tématu.

V jejich společné tvorbě je také cítit konceptuální uvažování, které se v jednotlivých souborech projevuje v menší nebo vetší míře. U některých prací je výchozí koncept patrný velmi silně (Space Cowboys, Misky), u jiných převažuje sociálně dokumentární rozměr (Karlín). Postupem let se tyto dva proudy prolínají a jejich hranice se postupně smazávají, aby se tyto obě složky v posledních sériích Národní obrození a nakonec i v samotné instalaci výstavy Šampióni, staly koherentní součástí jejich projevu.

Formální stránka vizuálního jazyka S2, pop kulturní míchání kódů, využití prostředků módní fotografie v rámci inscenovaného dokumentu jejich práci výrazně zpřístupňuje širokému publiku a zvyšuje její "koukatelnost", „konzumentovatelnost". Může se ovšem stát, že běžnému divákovi se nepodaří prohlédnout tuto prvotní "teatrálnost" a jeho vnímání skončí u vizuálního vjemu, aniž by se mu podařilo rozklíčovat další významy v práci obsažené. Současně, pro určitou část odborné veřejnosti, se tento přístup může jevit jako nestravitelný, zmatečný, protože autoři kteří cíleně stírají hranice mezi volnou a komerční tvorbou, ať už je k tomu vede cokoli, vědomě riskují a vystavují se z toho pramenící negativní kritice, která se díky tomu může ocitnout ve stejné pozici jako nepoučený pozorovatel, který sklouzne pouze po povrchu.

Ve smyslu míchání vysokého s nízkým, prolínání zakázkové a volné tvorby patří v rámci českého prostředí Štěpánka Stein a Salim Issa k průkopníkům tohoto popkulturního přístupu. Tímto směrem se postupně vydávají další autoři jako například Tereza Vlčková se svou fotografií plnou snové atmosféry, kterou neváhá postprodukčně manipulovat, Petr Hrubeš stírá ve své práci tyto hranice ještě výrazněji, Dita Pepe a její série inscenovaných autoportrétů také balancuje na hraně mezi dokumentární fotografií a fikcí. I Jaroslav Kocián využívá silné zábleskové světlo, které posunuje jeho portréty do sféry editorialů módních časopisů a Barbora Bálková nebo Barbora Prášilová jsou již zástupkyněmi manipulované digitální fotografie, ve kterých nám zobrazují své snové vize, jež mají s běžnou realitou společného jen málo a jejich fotografie prezentují postupně sílící proud digitálních obrazů.

5. PROJEKTY

5.1. Space cowboys, 2002

Prvním projektem, který vznikl po ukončení studia v ateliéru fotografie na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, byl soubor Space Cowboys. Práce vznikla jako součást výstavy Čeští umělci ve Stuttgartu uskutečněné v roce 2002.

Tento soubor patří do linie výrazně konceptuálních prací. Jeho vzniku tedy předcházela myšlenka a až posléze autoři hledali její obrazové vyjádření. Inspirace vzešla ze setkání s nejmenovanou sektou, jejíž hlavní snahou je hledání mimozemské komunikace. Štěpánka Stein a Salim Issa se účastnili setkání sekty a sledujíce extatické tváře posluchačů s výrazem touhy po něčem velkém a univerzálním, uvažovali nad obrazovým ztvárněním "toho božského v nás", silné univerzální potřeby po vyšších hodnotách, které dají životu smysl.

Portrétované ovšem nenašli mezi členy uskupení. Zaměřeni na nosnou myšlenku, své modely později hledali mezi přáteli a známými. Ty potom fotografovali v ateliéru před tapetovým pozadím s jednoduchým čelním svícením a své modely unifikovali prostřednictví paruky, jednotného oděvu a totožným druhem nasvícení scény.

| Ze série Space Cowboys, 2002

Výsledkem jsou schematicky vyznívající portréty plné teplého, žlutého světla a především výrazné soustředěné pohledy portrétovaných, které po delším čase začnou působit až uhrančivě a divák může mít tendenci zrcadlit jejich výraz.[11]

To je také hra, kterou zde s námi fotografové hrají a prostřednictvím které nám naznačují základní princip, který je využíván k ovlivňování lidského vědomí a potřeb z toho plynoucích. Je to schéma spotřební společnosti, jejíž jednotlivci si svou výjimečnost staví na znalosti, užívání nebo jednoduše na pořízení něčeho speciálního a budují si tím pocit své nadřazenosti nad těmi ostatními, kteří tuto vědomost, produkt nevlastní. To jim také dodává pocit důležitosti vlastní existence. Ano, lidé jsou z podstaty stejní. Mají podobné touhy, stejné základní city, ale to, co nás spojuje, má spíše animální charakter, a to "božské" v nás se podaří objevit jen jedincům s vysokým stupněm sebepoznání. Autoři cíleně pracují s pojmem kýče a vymezením jeho hranic, protože samo odhalení kýče nám dává pocit nadřazenosti.[12]

Soubor Space Cowboys je v porovnání s dalšími následujícími projekty dvojice S2 opravdu spíše jen vizuální hříčkou, která vznikla pro potřeby konkrétního výstavního projektu a přestože zvolené téma je nosné, divákovi je představeno v poměrně ploché podobě.

| Ze série Space Cowboys, 2002

11 Jaro Křivohlavý: Jak si navzájem lépe porozumíme, Praha, 1988

12 Robert Silverio: Postmoderní fotografie, 2007, str. 21 a 22

5.2. Messages, 2004

| Ze série Messages, 2004

Tento výstavní soubor s názvem Messages, byl vytvořen na zadání tehdejšího ředitele Českého centra v Londýně, který Štěpánku Stein a Salima Issu oslovil, aby vytvořili vizuální styl festivalu designu Czechmania. Tento dvouměsíční festival probíhal v anglickém Birminghamu, kde měli autoři série patnácti velkoformátových fotografií i svou výstavu v prostoru Symphony Hall. Výstava se později přesunula i do sídla Českého centra v hlavním městě Velké Británie.

Dvojice S2 pojala koncepci vizuálního stylu jako sérii vzkazů portrétovaných směrem k návštěvníkům festivalu. Tento princip vyjádření použila Gilliam Wearning[13] v roce 1992-3 ve své sérii více než padesáti barevných fotografií s názvem Signs. Její cyklus má silně dokumentárně sociální rozměr.

Štěpánka Stein a Salim Issa pracovali s tímto principem jako parafrází práce této uznávané umělkyně, která pochází právě z Birminghamu. Jejich výsledný soubor je ovšem výrazně pozitivnější, což samozřejmě odpovídá jeho hlavnímu účelu.

Mladí Pražané, mezi kterými najdeme i sochaře Lukáše Rittsteina, posílají své vzkazy na pozadí panoramatu Pražského hradu, který je jednotícím pozadím portrétů. Formální stránka snímků vychází z předchozích prací dvojice S2, fotografové opět využívají jedno zábleskové světlo, pomocí kterého postavy "vytahují" z plochy snímku. Na některých záběrech přiznávají i pohybovou neostrost, která je v jejich produkci ojedinělá.

[13] Gilliam Wearning, narozena v roce 1963 v Birminghamu, je britská konceptuální umělkyně pracující s fotografií a videoartem, je držitelkou prestižní ceny Turner Prize za rok 1997

| Ze série Messages, 2004

| Ze série Messages, 2004

Jako vizuální styl festivalu, prostřednictvím kterého zvou mladí lidé návštěvníky na zahraniční výstavu českého designu, funguje série velmi dobře, obsahuje také vtipný odkaz na významnou britskou umělkyni. Pro dvojici S2 je také ověřením vlastního rozpoznatelného, autorského vizuálního jazyka[14] a určitě i osvěžujícím kontaktem a prezentací v zahraničí.

14 Robert Silverio: Postmoderní fotografie, 2007, str. 37

5.3. Karlín, 2004

V seznamu ocenění dvojice S2 je i několik cen fotografické soutěže Czech Press Photo. Jednu z nich, první cenu kategorii portrét, obdrželi v roce 2003. Společně s ní, získali i grant Hlavního města Prahy, který uděluje pražský primátor. Jeho hodnota je sto dvacet tisíc korun a držitelé se zavazují k vytvoření série fotografií, jejichž tématem je město Praha.

| Ze série Karlín, 2004

Štěpánka Stein a Salim Issa se rozhodli pro dokumentární sérii mapující proměny městské čtvrti těsně přiléhající k břehu Vltavy. Karlín byl po rozsáhlých záplavách v roce 2002 nejvíce postiženou částí Prahy a po odstranění prvního kalamitního stavu, se v následujícím roce do této charismatické čtvrti pozvolna začali navracet lidé a s nimi i běžný městský život.

Sérii tvoří především portréty obyvatel karlínské čtvrti. Fotografové se často zaměřují na děti a jejich hry v městském prostředí. Součástí jsou také záběry ulic Karlína i pohledy na intimní detaily interiérů. To vše dohromady tvoří ze série mnohovrstevnatou sondu do života této městské části. Fotografové opět využívají již ověřený princip a své portréty i nalezená zátiší dosvěcují, pro jejich společnou tvorbu již typickým výrazným lokálním zábleskem, který zdůrazňuje postoje a gesta portrétovaných a části snímaných scén. Pro tuto sérii je také charakteristická

| Ze série Karlín, 2004

obrazová zaplněnost a kompoziční sevřenost záběrů a velké černé plochy postrádající detail. Na řadě snímků najdeme naopak signifikantní detaily, jakési punktum[15], které těžko geograficky zařaditelné záběry situují do místního prostředí. Série obsahuje portréty jednotlivců i skupin, některé z nich jsou fotografy inscenovány, jiné mají reportážní charakter. Na fotografiích můžeme najít i "amatérské" kompoziční prohřešky, které se ostatně objevují i v jiných sériích a které jsou podle slov autorů vědomě přiznány a podporují celkový dokumentární a reportážní charakter práce.

15 Ronald Bartes, Světlá komora: poznámka k fotografii, Agite/Fra 2005, str. 47.

| Ze série Karlín, 2004

Naznačují také instinktivní, bezprostřední styl fotografování autorské dvojice, která se nebojí dát situaci volný průběh a nechat do výsledných fotografií vstoupit i náhodu.

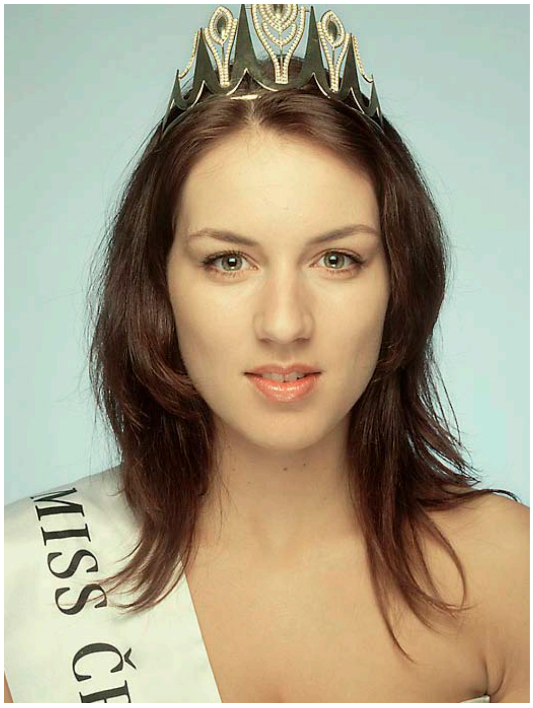
Výsledek roční práce v rámci grantu Hlavního města Prahy, byl představen v roce 2004 v dnes již neexistující galerii Domu fotografie Josefa Sudka na Staroměstském náměstí. Výstavu uvedla dlouholetá ředitelka Czech Press Photo Daniela Mrázková. Série Karlín je dlouhodobou dokumentární sondou do života obyvatel jedné pražské čtvrti, které čas přidává na hodnotě a která nese i určité poselství o plynutí života, který jedna povodeň nemůže jen tak spláchnout.

5.4. Misky, 2005

Iniciativa pro fotografii, vizuální kulturu a životní styl, která byla projektem mladých tvůrců věnujících se především fotografii a grafickému designu, uspořádala v roce 2005 v galerii Vysoké školy uměleckoprůmyslové výstavu s názvem Voyeur.

Mezi autory, kteří se na této výstavě prezentovali, byli Jan Kuděj, Ondřej Filip, Jiří Thýn, Linda Urbánková, Michal Ureš, Markéta Kinterová, Karel Knopp, Filip Hladký, Dušan Skala a Štěpánka Stein a Salim Issa. Výstava představila díla, jejichž společným pojítkem byla pozice voyeura, který z různých úhlů sleduje aktuální společensko-kulturní tendence. Kurátorkou výstavy byla Mariana Serranová.

Teoretický rámec výstavy nasměroval pozornost Štěpánky Stein a Salima Issy ke společenskému fenoménu, kterým je fetišistické uctívání lidské krásy, a které se v kulturách současné společnosti zhmotňuje do podoby soutěží krásy. V českých krajích je to soutěž známá jako Miss České republiky. Fenomén, který bezezbytku splňuje

| Ze série Misky, 2005

vymezení výstavy, sledují v přímém přenosu statisíce lidí. Soutěž je také impulsem k řadě protichůdných reakcí, a to jak za oponou soutěží, ve slavnostním sále, kde soutěž probíhá, a v neposlední řadě také přímo před televizními obrazovkami.

Shodou okolností byli v tomto roce organizátoři soutěže zasaženi sporem o autorská práva a tomuto sporu dvou táborů byla věnována velká mediální pozornost. Nakonec se po vleklém dohadování za pozornosti reportérských kamer uskutečnily soutěže dvě, na různých televizních kanálech Česká Miss a Miss České republiky.

Štěpánka Stein a Salim Issa se dostali do situace ideální pro vytvoření konceptuálně postavené komparační práce a vyfotografovali srovnávací portréty mladých žen, které se účastnily těchto paralelně probíhajících soutěží. V galerii VŠUP pak v rámci výstavy představili soubor s ironickým názvem Misky. Sami autoři se také svěřili, že jak pro fotografované, tak i pro ně samotné byl soubor na hraně etického kodexu. Série je totiž silná a jednoduché porovnání dvou tváří, za kterými se ovšem skrývá obrovská pořadatelská a sponzorská mašinerie, vyvolává řadu otázek, na které jsme si možná zvykli neodpovídat.

Salim Issa a Štěpánka Stein při této příležitosti vytvořili práci dokumentující přelomový okamžik populární soutěže a prostřednictvím svých fotografií nám také nabídli možnost uvažovat nad naším vztahem k lidské kráse, nad její společenskou funkcí i nad rozvinutým průmyslem nadnárodních společností, pro které je krása a kult mládí obchodní komoditou, kterou se vyplatí vyvažovat zlatem.

5.5. Newcastle, 2005

Druhým pracovním kontaktem se zahraniční byla pro Salima Issu a Štěpánku Stein účast v mezinárodním výměnném pracovním programu Changing Faces 2005. Program financovaný Evropskou unií pořádá organizace The International Photography Research Network (IPRN). Dvojice S2 získala nominaci do projektu od profesora Vladimíra Birguse a ředitelky Pražského domu fotografie Evy Hodek.

Salim Issa a Štěpánka Stei strávili šest týdnů v anglickém industriálním městě Newcastle upon Tvne a vytvořili sérii s názvem Newcastle (někdy také Ordinary Living), volně členěnou do několika částí. Série se skládá především z portrétních snímků, jednotlivců nebo skupin. Najdeme zde například profesní portréty se scenériemi břehu řeky Tyne, rodinný portrét z dostihového závodiště, který evokuje práci britského fotografa Martina Parra, pouliční zábavu se sklenkou alkoholu, pro Británii tak typickou, portréty dětí a mladistvých z prosluněných pláží odkazujících k tvorbě Rineke Dijkstra a další.

| Ze série Newcastle, 2005

| Ze série Newcastle, 2005

| Ze série Newcastle, 2005

Fotografové se stávají součástí situací a nechávají pracovat princip náhody, který využili už ve své práci na sérii Karlín. Často fotografují z podhledu, když staví svou středoformátovou kameru Bronica 6x6 do místních ulic a nechávají před jejím objektivem volně plynout rozehranou situaci, kterou jen občas naruší expozicí spojenou se zábleskem. Získávají netradiční perspektivu a vtahují diváka do zobrazených dějů. Tyto snímky ve stylu snapshots působí bezprostředně a svěže. Na jiných záběrech své "modely" nenásilně režírují, snaží se rušivý efekt své přítomnosti a samotného aktu fotografování minimalizovat, jejich projev působí na fotografované sebevědomě a mladí lidé jim i ochotně pózují rozjařeni společnou zábavou.

Salim Issa a Štěpánka Stein se touto prací prezentují jako sehraný tým, který s přehledem zvládá širokou škálu situací. Dokáží podle potřeby splynout s událostí nebo ji opanovat a více či méně režírovat. Poutavá je i vizuální stránka fotografií. Jsou plné atmosféry, autentičnosti a dynamiky nebo naopak klidu, vše na barevném negativním materiálu ve čtvercovém formátu.

Čtverec je z podstaty statický a s klidnými portréty souzní, dynamické kontrapunktem akcentuje. Nasnímané záběry fotografové skládají do konečného výběru, který obsahuje portréty generačně široké škály obyvatel z různých prostředí Newcastlu a doplňují je několika výtvarnými snímky ve vzájemném protipólu, aby tak zvýraznili atmosféru svého subjektivního dokumentu.

| Ze série Newcastle, 2005

5.6. Národní divadlo, 2006

Během divadelní sezóny 2005/2006 se Salim Issa a Štěpánka Stein zařadili po boku fotografů Bohdana Holomíčka, Viktora Kronbauera, Karla Cudlína nebo Jindřicha Štreita. Ti totiž v minulých letech vytvořili fotografie pro tradiční publikaci Národního divadla dokumentující život pod Zlatou kapličkou. Tehdejší ředitel divadla Daniel Dvořák pro tuto sezónu oslovil dvojici mladých fotografů, aby vytvořili cyklus fotografií o životě první divadelní scény.

Byla to volba do určité míry kontroverzní, odvážná, protože Salim Issa a Štěpánka Stein přistoupili k tématu v duchu svých předchozích projektů a autorského stylu. A to je pojetí práce, které je v rámci divadelní fotografie pracující zpravidla v mantinelech dokumentární a výtvarné fotografie, mírně řečeno netradiční. Autorka úvodního textu knihy Národní divadlo: sezona 2005/2006 kurátorka Mariana Serranová mimo jiné píše: *„Štěpánce Steinové a Salimovi Issovi jde především o střízlivý kontakt s prostředím a jeho precizní průzkum...“ a dále „(autorská dvojice) má vypracovanou metodu: volí jednotné pozadí i formu, což zvýrazňuje jednak vnitřní integritu fotografického cyklu jako celku a jednak umožňuje divákovi koncentrovat se na detaily, podobnosti, odlišnosti i náhodné či situační nuance.*[16]

| Ze série Národní divadlo, 2006

16 Štěpánka Stein a Salim Issa: Národní divadlo: sezona 2005/06

| Ze série Národní divadlo, 2006

Salim Issa a Štěpánka Stein přistoupili k práci koncepčně, stylem který může připomínat tvorbu kartotéky. Především kartotéky tváří a nalezených zátiší s poutavou vizuální formou, kdy řada snímků cyklu by obstála i jako samostatné solitéry. Fotografové skutečně krok za krokem, snímek po snímku zaznamenávají tváře a postavy zaměstnanců Národního divadla a všem dávají podobný prostor, bez ohledu na to zda fotografují známé herecké celebrity, kulisáky nebo členy hasičského sboru.

Vše se skládá do pozoruhodné mozaiky portrétů proložených záběry nalezených zátiší, jejichž detaily může divák nerušeně dlouho studovat a získat tak pocit určitého privilegia zahlédnutí něčeho, co zůstává běžně skryté. Cyklus je nabitý zákulisní divadelní atmosférou, shonem i nervozitou, uhrančivými pohledy plnými životní zkušenosti i odvrácenými nezúčastněnými tvářemi, jejichž nositelé právě prožívají svá vnitřní dramata.

| Ze série Národní divadlo, 2006

Fotografie vznikají na několika předem vybraných místech, kde Issa a Stein “odchytávají“ jednotlivce i skupinky civilních

zaměstnanců a členů uměleckých souborů. Divák tak postupně získává bližší představu o složitosti divadelního organismu a množství profesí, které za divadelní inscenací jako finálním produktem stojí. Některé portréty vznikají doslova během pár vteřin, tak jak aktéři přicházejí nebo odcházejí na scénu a ani samotné fotografování je často nedokáže vytrhnout z vlastních úvah a prožívaných rolí. Štěpánka Stein k tomu poznamenává: *„I když je člověk soustředěný, stane se, že při komunikaci - zvláště, když je tam víc lidí - dojde k nějakému momentu uvolnění. Na ten se soustředíme.“*[17]

Ředitel divadla Daniel Dvořák, prostřednictvím fotografií Salima Issy a Štěpánky Stein, naboural tradiční pohled na to, jak se fotografuje divadlo a stejně tak i akousi auru nedotknutelnosti, která se nad divadelní a hereckou profesí vznáší a společně ji tím přiblížili lidem.

| Ze série Národní divadlo, 2006

17 Magdalena Čechlovská, http://art.ihned.cz/c1-55336210-narodni-obrozeni

| Ze série Národní divadlo, 2006

„Pestré defilé osobností nejrůznějšího vzezření i vystupování a z toho vyplývající neustálá proměnlivost toho, co se uvnitř budovy odehrává, to vše vykresluje divadelní realitu dost výmluvně, proto není již třeba přetěžovat fotografie komplikovaným pozadím.“[18]

Vernisáž výstavy výběru fotografií a především křest knihy, která je první fotografickou publikací dvojice S2, proběhl 17. října 2006 v Salonu Kolowrat na Ovocném trhu v Praze. Repríza výstavy se později uskutečnila v Českém centru v Berlíně.

18 Petra Straková - http://host.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=11869

5.7. Little Hanoi, 2008

V roce desátého výročí společné spolupráce, realizovali Salim Issa a Štěpánka Stein rozsáhlý roční projekt. České centrum v Praze připravilo na rok 2008 několik akcí věnovaných vietnamskému folklóru a kultuře a Vietnamcům žijících v České republice. Nová série Salima Issy a Štěpánky Stein, nesoucí výmluvný název Little Hanoi, se stala součástí tohoto programu.

| Ze série Little Hanoi, 2008

| Ze série Little Hanoi, 2008

Dvojice S2 se pustila do náročného projektu, který je možné svým rozsahem a intenzitou přirovnat k práci na sérii Karlín nebo fotografiím pro knihu Národního divadla. Issa a Stein vstoupili na neprozkoumanou půdu největší vietnamské tržnice v Praze, která má parametry samostatného městečka se svými školami a všemi dalšími službami. Tržnice Sapa je proslulá nejen svou rozlohou, ale hlavně faktem, že život v jejich uličkách plyne zcela odlišným rytmem a návštěvník se zde stává cizincem ve vlastním městě.

| Ze série Little Hanoi, 2008

Stejně tak to bylo i pro Štěpánku Stein a Salima Issu, který na otázku, proč si vybrali právě toto prostředí v jednom z rozhovorů říká: *„Poněkud zjednodušeně, jiná estetika, očekávání nepoznaného. Jako bychom se přesunuli do jiného světa, města s jinou atmosférou.“*[19]

Tvrzení, že se ocitli v jiném světě, podporuje i fakt, že fotografové pro svou práci a kontakt s lidmi žijícími v Sapě využili vietnamského původu módní návrhářky a stylistky Mimi Lan, která se stala jejich průvodkyní a překladatelkou, bez které by podle slov Štěpánky Stein nebylo možné projekt realizovat.

19 Jiří Macek, http://designguide.cz/index.php?page=detail&lang=2&item=625

| Ze série Little Hanoi, 2008

Autorská dvojice S2 i v takto náročném prostředí pracuje tradičně se zábleskovým světlem v kombinaci s přirozeným osvětlením, v některých záběrech rozpoznáme dvě zábleskova světla, u snímků prostředí tržnice, které dokreslují celkovou atmosféru, fotografové využívají pouze přirozeného světla. Série je ovšem zaměřená především na portrét obyvatel Sapy, které si autoři stylizují na vybraných místech nebo jim vytvářejí přirozené situace, při kterých je portrétují. Různorodost záběrů pramenící z rozdílného využití zábleskových světel, z nulové nebo naopak silné

stylizace, naznačuje více o pracovní metodě Salima Issy a Štěpánky Stein a složitosti prostředí, ve kterém se musí flexibilně přizpůsobit konkrétní situaci.

Stejně jako v předchozích pracích se i v tomto případě fotografové věnují specifickému prostředí. Štěpánka Stein k tomu říká: *„Myslím si obecně, že je dobré se ve fotografii zajímat o okraje. A to ať už je to tak zvaný okraj společnosti nebo její špička. Velmi dobře je na tom patrný sociální model společnosti, je to charakteristická reflexe našeho národa. Je pravda, že "okraji společnosti" jsme se nevěnovali tolikrát, kromě mé diplomového souboru, možná i v případě práce s vietnamskou komunitou jsme se určité hrany dotkli, i když oni nejsou okrajem společnosti v běžném slova smyslu, spíše se sami uzavírají a asi vědí proč."*

| Ze série Little Hanoi, 2008

Série Little Hanoi je kritickou, angažovanou a ojedinělou dokumentární sondou do života jinak silně uzavřené vietnamské komunity, do které byli díky pozitivním okolnostem Issa a Stein vzati na milost. Prostřednictvím svých snímků nás berou s sebou a my máme možnost se zpříma podívat – možná vůbec poprvé - do očí několika generacím vietnamských obyvatel Prahy, jejichž svět existuje paralelně vedle toho našeho, aniž by se kdy vzájemně významně protnuly. V konfrontačních, pobavených nebo naopak nezúčastněných pohledech portrétovaných můžeme cítit neurčitý prázdný prostor, který je obrazem našich vzájemných vztahů.

Série Little Hanoi měla svou vernisáž v roce 2008 v galerii Mánes. Cyklus fotografií podpořila společnost UniCredit Bank a vyšel k němu i katalog, ve které zástupkyně Českého centra Dana Brabcová mimo jiné říká: *„Doufáme, že se autorům výstavy podaří vyvolat dialog reflektující postavení vietnamské komunity v České republice, a že vysoká umělecká kvalita projektu ho předurčuje k prezentaci v zahraničí prostřednictvím sítě Českých center.“*[20]

Katalog je výmluvně doplněný o rozhovory s obyvateli tržnice Sapa. Mimo jiné se v nich dovídáme, že nejmladší generace samostatných, inteligentních a plynně česky hovořících Vietnamců, která prožila celý svůj život v České republice, často považuje naši zem za pouhou přestupní stanici na cestě dál do civilizovaného světa.

| Ze série Little Hanoi, 2008

20 Katalog, Little Hanoi, 2008, str. 4

5.8. Národní obrození, 2012

Po čtyřech letech od posledního společného projektu Salima Issy a Štěpánky Stein se na české fotografické scéně autoři prezentovali novým, silně angažovaným souborem nesoucí název Národní obrození.

Subtilní soubor co do počtu fotografií byl představen 4. dubna 2012 na vernisáži v komorní galerii Ateliér Josefa Sudka v Praze. Štěpánka Stein v rozhovoru s Tomášem Pospiszylem pro Lidové noviny později řekla: *„Bylo velmi obtížné Vietnamce k focení přesvědčit. Původně jsme plánovali celý cyklus daleko rozsáhlejší, ale tohle byl jeden z důvodů, proč zatím existuje jen v této podobě. Rádi bychom v něm ale pokračovali. Uvažovali jsme o tom, inscenovat upálení vietnamského Jana Husa na hranici, cyklus rozvinout až po druhou světovou válku nebo jeho optikou zachytit tradiční české svátky, jako jsou Vánoce a Velikonoce.“*[21]

Dvojice S2 do určité míry navázala na předchozí práci s vietnamskou komunitou a využila svých kontaktů na tuto menšinu, aby vybrané “modely“ stylizovali do portrétů ikon české historie a bájných a symbolických postav. Desítka fotografií, z nich dvě představují zátiší doplňující portrétní sérii, vyvolala poměrně silné reakce. Josef Chuchma v recenzi výstavy napsal: *„Proměny, k nimž v Česku dochází a které se skutečně týkají národní identity a dokonce snad i jistého, zcela nepatetického a tichého*

| Ze série Národní obrození, 2012

21 Tomáš Pospiszyl, vydání Lidových novin 14. 4. 2012

| Ze série Národní obrození, 2012

národního obrození, leží zcela někde jinde než v navlékání a stylizování jinak vyhlížejících spoluobčanů do podoby národních ikon. Jako vtip a interesantnost je tedy Národní obrození dobré, ale nijak jinak.“[22]

Josef Chuchma se nechal až příliš strhnout historicky zatíženým názvem Národní obrození, protože autoři ve svých portrétech neinscenují pouze historické postavy z tohoto období, ale také charakteristickou pohádkovou postavu českého Honzy nebo bájnou figuru Bivoje.

Věnují se tedy obecně historickým obdobím, která měla pro český národ významnou úlohu. Do této pozice, s využitím ikonických postav, potom inscenují zástupce české vietnamské menšiny, aby tak relativizovali náš pohled na vlastní dějiny i možný budoucí vývoj rolí a důležitost jednotlivých českých občanů, jejichž původ najdeme ve vzdálených zemích. Štěpánka Stein k tomu říká: *„V našich fotografiích se Salimem řešíme, jak extrémně národnostně homogenní země dnes jsme. Když přijedete do Paříže nebo do Londýna, první věc, která vás praští do očí, je pestrost místních obyvatel. U nás je jinakost stále ještě zdrojem překvapení. A přitom se může stát, že za 200 nebo 300 let budou Vietnamci součástí českých učebnic historie.*

| Ze série Národní obrození, 2012

22 Josef Chuchma, Národní obrození s vietnamskými modely se na fotografiích dua Steinová & Issa nekoná, http://zpravy.idnes.cz/narodni-obrozeni-se-s-vietnamskym-k-h-machou-nekona-fxi-/kavarna.aspx?c=A120420_140644_kavarna_chu

Doufám, že Češi v našich fotografiích najdou druhý plán. Snažili jsme se o hravost. Některé fotografie spojují vážnost a patos národně obrozeneckých témat s fraškou. Zdůrazňujeme blízkost i odlišnost obou světů.“[23]

Kritickému pohledu lze přičíst i formální preciznost fotografií, které svou světelností i barevností imitují německou malbu 19. století a ve kterých autoři také zručně pracují s ironií i humorem a záměrně útočí na naše subjektivní hodnocení hranice kýče, kterou vědomě atakují. Hyperrealistickým podáním obrazů je složitější proniknout a zrak tak může sklouznout pouze po povrchu. Obzvlášť patrné je to u dvou zátiší, které soubor doplňují. Ostatně i Josef Chuchma jim ve svém textu věnuje nemalou pozornost. Zátiší působí až uhrančivým dojmem a hypnotizovaný divák si může vzápětí uvědomit, že pozoruje kompozici předmětů, které se mohly společně (v

| Ze série Národní obrození, 2012

23 Tomáš Pospiszyl, vydání Lidových novin 14. 4. 2012

době Národního obrození) vyskytnout jen stěží. Zátiší tak tvoří jakýsi klíč k obrazům, které promlouvají spíše o slučování zdánlivě nesourodých forem a rozmělňování významu nacionálního vnímání světa, který v době rozvinutého multikulturalismu relativizuje veškeré národní hranice. Ostatně kurátorka výstavy Mariana Serranová v úvodním textu píše: *„Zkoumání historicky podmíněných stereotypů je dnes předmětem snad všech oborů – globální procesy stále očividněji stírají po staletí platné etnické hranice a proměňují někdejší pojetí národních identit. Multikulturalismus přispěl současnému étosu kultury hlavně tím, že se do středu pozornosti dostává dynamika vztahů, kritika jejich asymetrie a demaskování monokulturních tendencí. Nový soubor portrétních fotografií Salima Issy a Štěpánky Stein Národní obrození navazuje na předchozí projekty autorů zaměřené na etnické menšiny v České republice, zejména vietnamskou komunitu. Soubor se silně politicky a nacionálně zatíženým názvem s jistou ironií oživuje perspektivu tradiční akademické reprezentace 19. století. Prostřednictvím parafráze ikonických figur české obrozenecké mytologie autoři poukazují na měnící se kontext, vybízejí k reflexi nacionalistických vzorců a vytyčují silové pole mezi obdobím boje o národní identitu a kontinuální potřebou redefinice ve světě neustálé změny.“*[24]

| Ze série Národní obrození, 2012

Po delší odmlce o sobě Salim Issa a Štěpánka Stein dávají opět vědět rezonujícím způsobem a jejich série se zdá být i genezí vlastního vizuální jazyka. Autoři se v tomto souboru silně přiklánějí ke konceptuálnímu způsobu vyjádření, který byl v jejich předchozích pracích již patrný. V tomto případě ovšem dochází k určitému snoubení formy a obsahu. Za precizní hyperrealistickou fasádou odkazující k malířství 19. století, se skrývá rozvinutá myšlenková struktura, kterou se autoři vyslovují k nejaktuálnějším kulturně sociologickým tématům současnosti.

[24] Mariana Serranová, úvodní text k výstavě Národní obrození

5.9. Šampioni, 2013

Doposud poslední spoluprací Salima Issy a Štěpánky Stein byl výstavní projekt s názvem Šampioni. Kurátor Pavel Lagner dvojici oslovil, aby na rok 2013 připravili výstavu pro galerii Václava Špály. Takzvaná Špálovka je významnou pražskou galerií se zaměřením na současné umění a je také unikátní svou dispozicí a charakteristickými prosklenými stěnami, které ji přirozeně prosvětlují a současně propojují galerijní prostor se životem ulice.

Galerie je také prostorově poměrně komplikovaná a rozkládá se celkem do tří pater. To ovlivnilo i výsledný tvar výstavy, která dostala podobu menší autorské retrospektivy. Konečná podoba výstavy vzešla z podrobných diskusí s kurátorkou Martinou Pachmanovou, kterou Štěpánka Stein poznala již při studiích na VŠUP

| Z výstavního projektu Šampioni, 2013

respektive UMPRUM. Autoři se společně s kurátorkou tentokrát zaměřili, a je to vlastně poprvé, i na způsob instalace, kterým vypointovali jeden z významových rozměrů výstavy. Expozice se skládala celkem ze tří částí, jejichž společným leitmotivem byli právě Šampioni. Kurátorka Martina Pachmanová v úvodním textu mimo jiné píše: *„Štěpánka Stein a Salim Issa, kteří jako tandem pracují již od dob studia v ateliéru Pavla Štechy na pražské VŠUP (tedy bezmála patnáct let), od počátku využívají fotografii coby exemplární médium moderního spektáklu s cílem hledat, či spíše znejišťovat hranice mezi všednodenností a vznešeností, mezi nízkým a vysokým a také mezi uměním služebným a autonomním. Ve svých pracích propojují žánr dokumentu, portrétu a konceptuální fotografie a mísí je s prvky reklamní a módní fotografie. A je to právě tento hybridní postup, který znepokojuje některé jejich kritiky, ale který zároveň skvěle odhaluje samu šálivou a iluzorní podstatu soudobé vizuální kultury.“*[25]

| Z výstavního projektu Šampioni, 2013

První část tvořil cyklus, který vznikl pro knihu Národního divadla v roce 2006. Byl poprvé představen celý a skládal se z portrétů známých hereckých osobností, ale i z tváří civilního personálu divadla. Autoři v nich vedle sebe staví tváře obyčejných

25 Martina Pachmanová, úvodní text výstavy Šampioni, galerie Václava Špály, 2013

lidí, kteří se ve svém životě s mediální známostí, slávou nikdy nesetkali, nejsou to ti takzvaní šampioni společnosti. Na rozdíl od nich herecké tváře tuto zkušenost reprezentují a prostřednictvím svého umění se podílejí na vytváření určité obecně uznávané hodnoty, kterou nazýváme společenský úspěch, popularita, sláva a z těchto hodnot pramenící - opět si to většinou všichni myslí – bohatství.

| Z výstavního projektu Šampioni, 2013

Při bližším zkoumání se ale musíme ptát, kdo je skutečným vítězem, kdo všechno je tím vytvářejícím hodnoty? V případě divadelního oboru, je všem jasné, že bez spolupráce a umu mnoha a mnoha dalších lidí, by se žádná, natož ta úspěšná, divadelní inscenace neobešla. Ve všech dalších oborech, jejichž vrcholy v podobě tváří úspěšných lidí na nás svítí z televizních obrazovek, je to často stejné.

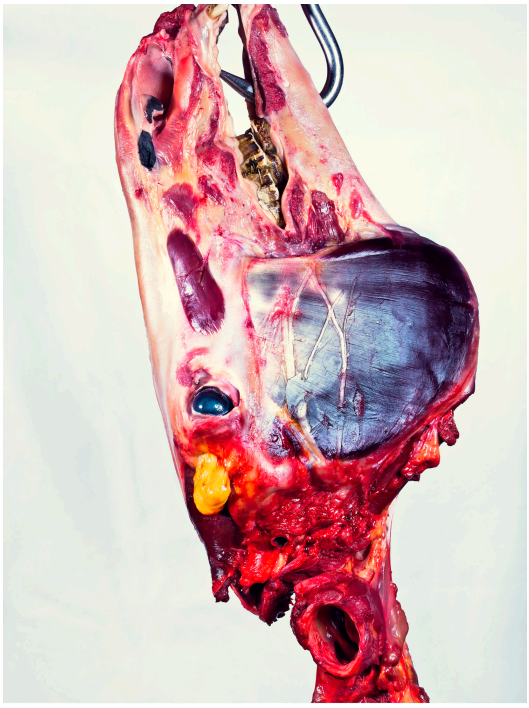
Druhou částí výstavy byly portréty významných lidí nejrůznějších oborů. Tyto fotografie vznikly v průběhu mnohaleté spolupráce dvojice S2 s médii, nejčastěji pro potřeby vydání Hospodářských novin. Byli mezi nimi Jiří Bartoška nebo Aneta Langerová. Všichni úspěšní, uznávaní a často velmi bohatí lidé, kteří v obecném významu představují společenské idoly, šampiony. Tyto snímky ovšem nebyly vystaveny na velkoformátových adjustovaných tiscích, ale v podobě role novinového papíru, ze které si každý návštěvník, za drobný poplatek, mohl utrhnout svou vlastní celebritu. A zájem o ně byl!

Tímto “autorskokurátorským“ gestem výstava upozornila na další významy, které se k tématu šampionů vztahují. Může jím být například existence fetiše jako autonomní součásti každé osobnosti. Každý tuto potřebu, která souvisí s naší historií a

vnímáním času (s konečnou vidinou vlastní smrti), uspokojuje různým způsobem. Mimo jiné i tak, že chceme vlastnit věci, které symbolizují naše touhy nebo přímo souvisí s konkrétní tváří, která opět symbolizuje hodnoty. o kterých sníme. Proto je fotografie ideálním fetišem. Současně tímto způsobem autoři nastolují i živé otázky vztahující se k tématu originality fotografického obrazu, který ačkoli je z podstaty reprodukčním médiem, jako položka originálního autorského díla, trhá prodejní rekordy světových aukčních síní. Mohli bychom se ptát, zda z tohoto úhlu pohledu slouží fotografie lidem nebo lidé fotografii. Fotografie sama je šampionem současnosti.

Poslední částí výstavy byly portréty koní, hřebců kladrubského chovu a dalších vznešených koňských šampionů, jejichž vlastníci jsou opět společensky uznávaní lidé, magnáti a mediální hvězdy. Tyto poetické i teatrální studie zvířecí krásy byly doplněny hyperrealistickými obrazy torz z koňských jatek. Soubor měl být původně rozsáhlejší, ale vznikal v době, kdy koňské maso a obchod s ním byl tématem novinových článků a televizních reportáží. Autorské dvojici se tak dveře zavřely a nakonec tyto záběry

| Z výstavního projektu Šampioni, 2013

realizovali na jatkách poblíž Hamburgu. Závěrečná část výstavy je tedy doposud posledním novým přírůstkem tvorby Salima Issy a Štěpánky Stein.

Portréty koní výstavu završují a doslova až na kost nám odhalují téma šampionů. V těchto obrazech divákovi před očima běží nádherné stádo ušlechtilých koní, s občasných problikáním krvavého masa a jen stěží se lze ubránit úvahám nad paradoxem, který vymezují dva kontrasty. Na jedné straně stojíme na stupni vítězů a zvíře, které je animálním předobrazem lidských celebrit, dostává na šíji zlatý věnec a na straně druhé sedíme u bílého stolu a krájíme kus koniny.

Salim Issa a Štěpánka Stein v tomto výstavním projektu výrazně akcentují svůj konceptuální přístup k zobrazovaným tématům a to i podobou samotné instalace, kterou naznačili už ve svém předchozím souboru Národní obrození, kdy spojili dva zdánlivě nespojitelné žánry. Na výstavě Šampioni jsou společně vystavené snímky pocházející z různých období tvorby. V této instalaci slouží k popisu a vyvolání otázek, jejichž pojítkem je téma výstavy. Důvod vzniku i účel samostatných částí výstavy je rozdílný, autoři využívají svůj rozsáhlý archiv a oživují ho nově vzniklými fotografiemi, jejichž spojením komentují obecné společensko-kulturní téma. Dávají tímto způsobem také najevo své uvažovaní nad tím, co a také jak se v současné době fotografie vystavuje, což dokládá jejich stále živé a těsné spojení s aktuálním vývojem fotografického média.

6. KOMERČNÍ ZAKÁZKY

V předchozím textu bylo několikrát naznačeno, a autoři Salim Issa a Štěpánka Stein se k tomu i otevřeně hlásí, že volná a komerční tvorba se v případě dvojice S2 prolíná a vzájemně ovlivňuje.

Důvodů je pro to několik. Jedním z hlavních je fakt, že fotografické duo S2 se cíleně snaží ovlivnit vkus zadavatelů i konzumentů reklamních obrazů a zároveň svou volnou tvorbu, která využívá principů reklamy, zpřístupňují výrazně širší části publika. V určitém smyslu tak v obou těchto oblastech, komerční i umělecké, podvratným způsobem využívají osvědčených metod jednotlivých fotografických žánrů, aby docílili požadovaného výsledku. Tím je samozřejmě obraz nebo obrazový celek, který je schopen komunikovat zvolené téma a docílit požadovaného efektu.

I v komerční sféře fotografie se Salim Issa a Štěpánka Stein věnují převážně jednotlivým uceleným projektům, při kterých jim zadavatel dává volnou ruku a spoléhá se na dobrý výsledek, který pramení ze zkušenosti a již dříve odvedené práce dvojice

| Zadavatel – Hospodářské noviny, speciální vydání, 10 nejúspěšnějších žen. Lenka Bradáčová, Jiřina Šiklová.

| Zadavatel – Národní divadlo, plakátorvá kampaň 2011 - 2014

S2. Patří sem například fotografie pro publikaci Národního divadla, tři roky trvající spolupráce s touto institucí při tvorbě plakátových kampaní[26], která ovlivnila i způsob propagace dalších českých divadel nebo publikace pro Opavské zemské muzeum, která byla vydána u příležitosti 200. výročí založení Slezského zemského muzea.[27]

Velmi výraznou část zakázek zaujímají portréty osobností otištěné v nejrůznějších periodikách jako jsou Hospodářské noviny, Esprit magazín, ZEN magazín, FORMAN a další. Pro nakladatelství Economia vznikla série portrétů nejvýznamnějších žen Česka, která má přes svůj zakázkový charakter i výraznou dokumentární hodnotu, podobně jako zmíněná publikace pro opavské muzeum nebo Národní divadlo. Pro tyto i další periodika vytvořili Stein a Issa i řadu módních sérií a editorialů. Vůbec první fashion story vznikla pro ateliér módy pražské VŠUP, kdy dvojice S2 poprvé využila svých studentský kontaktů z řad designérů, návrhářů nebo architektů. Jejich zaujetí módou, které se propisuje i do volné tvorby, je výrazné a prací,

26 Petra Vlčková, Fotografie v současném českém divadelním plakátě, Bakalářská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, 2015

27 Muzeum Silesiae. Opava: Slezské zemské muzeum. Štěpánka Stein a Salim Issa - série portrétních fotografií, 2014

| Zadavatel – Jablonex 2003
| Zadavatel – Design blok 2006, portréty designérů
| Zadavatel – Design blok 2006, vizuální styl
| Zadavatel – Studio Muset 2002, autoři za tuto sérii získali ocenění Czech grand design

| Zadavatel – UMPRUM, katalog k výstavě UMPRUM 2011

které zviditelňují design a módu, vzniklo velmi mnoho. Významným způsobem se od roku 2001 prostřednictvím časopisu BLOK[28] dvojice S2 (Salim Issa s magazínem spolupracoval často i samostatně) podílí i na vzniku moderní novodobé vizuality, když pro tento magazín realizují svá fashion story. Mezi dalšími fotografy publikujícími na stránkách magazínu byli Marek Novotný, Jiří Turek, Dušan Šimánek, Stanislav Merhaut, Martin Matějíček, Silvia Potocki, Adam Holý, Radek Brousil, Martin Chum, Johana Pošová, Roman Ditrich a mnoho dalších, kteří společně prostřednictvím tohoto a jiných alternativních časopisů spoluvytvářeli moderní vizuální kulturu osvobozeného českého-slovenského prostředí. Jako fotografické duo věnující se fashion fotografii získali v roce 2006 a 2009 cenu Czech Design Award. V roce 2007 společně realizovali prezentaci na Benátské bienále pro společnost Unicredit bank, která jako hlavní sponzor italské sekce, zde měla i svou vlastní prezentaci.

Salim Issa je ve sféře reklamní fotografie o poznání více aktivní a mnoho zakázek realizuje samostatně. Jako nejlepší fotograf roku získal i cenu Czech Design Award a pravidelně také realizuje vizuál této události. Potvrzuje to jeho inklinaci k průmyslovému a grafickému designu. Štěpánka Stein se naproti tomu věnuje

28 Tereza Vlčková, Módní a portrétní fotografie časopisu Blok, Bakalářská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, 208

| Zadavatel – Hospodářské noviny, magazin Proč ne? fashion story 2015,

| Zadavatel – Mladá fronta, ZEN magazin, fashion story 2014

pedagogické činnosti, působila jako asistentka na pražské FAMU a od roku 2012 je pedagogem Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě. Je pochopitelné, že tyto jejich osobní preference se promítají do společné tvůrčí práce.

Zakázky, které bychom označily za čistokrevnou reklamu, jsou u Štěpánky Stein a Salima Issy v menšině. Je to ten typ zakázek, kdy je výsledek, často silně manipulovaný v postprodukci, předem vymyšlený marketingovou agenturou a prostor pro tvůrčí vklad je zde minimální. Přesto společně realizovali velké reklamní kampaně například pro společnosti Škoda Auto, ČEZ nebo COOP.

Výčet zakázek dvojice S2 je opravdu široký a postupem let narůstající množství komerčních realizací potvrzuje kvalitu autorského vizuálního stylu, který výrazným způsobem ovlivnil nejen mediální prostor v Česku, ale i mnoho dalších mladších autorů, kteří se tvorbou dvojice Salim Issa a Štěpánka Stein nechali ovlivnit a inspirovat.

7. ZÁVĚR

Společný tvůrčí život autorské dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa je možné považovat i za obraz doby, ve které se jejich pracovní spojení odehrává. Nemůže to být ani jinak, protože Stein a Issa jsou součástí určité sféry, konkrétní doby, prožívají v ní své životy. Aktivně sledují dění okolo sebe a fotograficky ho reflektují a zcela reálně se podílejí na vytváření soudobých hodnot.

Na začátku své cesty se ocitli ve velmi dynamickém otevřeném prostředí, které bylo nabité pozitivní energií pramenící z nově získané svobody. Štěpánka Stein a Salim Issa se také svobodně rozhodli a vědomě si vybrali svou pozici. Zcela otevřeně už od samého začátku, všem které fotografují i těm, kteří jejich obrazy pozorují, říkají: „My jsme fotografové a my vás, tady a teď fotografujeme.“ Je jim vlastní přímá a otevřená konfrontace, která je provokativní. A toto sebevědomí nasvícené silným světlem je důvodem k následování nebo odmítnutí.

Doba, ve které se Stein s Issou potkali, jim byla nakloněná. Měli štěstí a stali se součástí generace, která byla plná silných osobností schopných se v budoucnu prosadit a se kterými duo S2 později mnohokrát spolupracuje. Celková atmosféra doby, masivní rozvoj oboru fotografie rostoucí exponenciální řadou a s tím spojený rozvoj dalších oblastí vázaných na fotografické médium, to vše se spojilo do vyvážené kompozice. A v tomto prostředí Stein s Issou žijí a pracují.

Štěpánka Stein a Salim Issa si také po celou dobu spolupráce udrželi svůj způsob vyjadřování. Pohybují se v široké škále výrazů ironického humoru, štiplavé kritiky, obnaženého konstatování, přesného pozorování, rafinovaného inscenovaní nebo citlivého využívání. Vše s cílem se prosadit jako autoři volných souborů, ale také jako praktikující profesionálové. Na rozdíl od běžného modelu, kdy tvůrce zpravidla důsledně oddělí tyto dvě oblasti, si vybrali opačnou cestu. Z pohledu pracovního nasazení si svou činnost usnadňují, když využívají podobného vizuálního jazyka v obou oblastech. Z pohledu prezentace své práce se ale ocitají na nejisté vrtkavé hraně, kde neustále hrozí pád na jednu či druhou stranu. Postupem let si uvědomili, že tato vrkavá provokativní pozice znejišťuje především příjemce jejich obrazů. Pro ně samotné znamená naopak paradoxní stabilitu, která je navíc jedinečná a která jim dává unikátní možnost podle konkrétní potřeby přidávat či ubírat z jedné nebo druhé sféry. Je to ovšem neustálý boj a bylo by tak snadné rezignovat. Každým svým rozhodnutím,

přijmutím nebo odmítnutím, balancují vlastní osobní rovnováhu na hřbetě divoké šelmy jménem Fotografie.

V této nejistě jisté pozici se nacházejí po celou dobu své spolupráce a to je také formuje. Instinktivně se přimykají, podvědomě přitahují témata a lidi, kteří tuto hranu definují a kteří jim pomáhají s jejich vlastní orientací. Toto ano, tohle už ne. V jejich tvorbě pak přirozeně krystalizují okruhy zájmů, které obsahují určitý stupeň vyhraněnosti, případně si vynucují naše opatrné vážení slov nebo přehodnocení nefunkčních, zastaralých paradigmat. Postupem let nám předkládají obrazy, které hovoří o osobní odvaze, překonání nepříznivých životních situacích nebo jen čisté radosti z barev a svobody. Zajímá je mediální svět, úspěch a lidé, kteří ho prezentují a prostřednictvím nichž se s ním setkávají a později ho i získávají. Poznávají ale také jeho odvrácenou tvář, jeho lacinost a pomíjivost. Před očima jim defilují tváře úspěchu, originality a protože odmítají zcela rezignovat, neubrání se úvahám nad širšími souvislostmi. Jejich pozorovací talent, představivost, schopnost autokritiky a vytříbená obrazová kultura nejde smést ze stolu je tak.

Tvůrčí duo Stein – Issa působí na české fotografické scéně téměř dvě desítky let. Mají za sebou řadu tvůrčích úspěchů a ocenění, jejich práce byla v průběhu let prezentována v prestižních galeriích v Česku i zahraničí. Svou volnou i zakázkovou tvorbou ovlivnili a inspirovali mnoho mladších kolegů a tento vliv se v posledních letech násobí díky pedagogické činnosti Štěpánky Stein na Institutu tvůrčí fotografie. Prostřednictví své práce také přispěli k formování novodobého vizuálního jazyka a výrazně ovlivňují a kultivují český mediální prostor. Patří mezi ty autory, kteří díky historickému kontextu stojí na začátku vizuality, která ač není ve světovém měřítku nová, v rámci České republiky představuje první krok později velmi silného proudu tvůrců fotografů, mezi které patří například Tereza Vlčková, Barbora Prášilová, Jaroslav Kocián.

Je samozřejmě těžké, ne-li nemožné vytvořit si komplexní obraz konkrétního tvůrce, aniž by divák nevěnoval pozornost alespoň podstatné části jeho díla. To bylo také cílem této práce. Představit čtenáři/divákovi tvorbu autorské dvojice Štěpánka Stein - Salim Issa poprvé jako celek a na základě předestřených informací k jejich dílu přistoupit.

8. ROZHOVORY

8.1. Štěpánka Stein

Mohla bys popsat váš způsob portrétovaní?

Naše fotografie je založena na zachycování pózy. I když pracujeme s obyčejnými lidmi, protože vždy vědí, že je fotografuje, najednou se z nich stávají výjimeční lidé. Dostávají se do jiné, nečekané pozice a rázem začnou i jiní být. Zaujímají nějakou pózu, tváří se jinak, než když fotograf pracuje v duchu klasické dokumentární fotografie, portrétu, kdy se snaží se situací splynout. Obzvlášť v reálném prostředí pro mě dochází k zajímavým situacím, které já nacházím třeba ve fotkách Martina Parra, kdy se prolíná zachycení okamžiku s uvědoměním, že lidé chápou, že budou, jsou na té fotografii a nějakým způsobem pózují a my potom čekáme na ten okamžik. V tom se pro mě ve fotografii vytváří největší napětí. Když pracujeme v ateliéru, vlastně nikdy nelze předpokládat, že to dopadne dobře, protože musíš stylizovat a je to skutečně práce "face to face" a když nepřipravíš zajímavou scénu, nevymyslíš zajímavé světlo nebo jednoduše nemáš nějaký nápad, nemusí to dopadnout dobře. Je nutné mít to velmi dobře promyšlené. Možná, že pro Salima je to jiné, protože on fotografuje v ateliéru rád, ale pro mě, čím jsem starší víc zjišťuju, jak moc je to složité. Alespoň pro mě, protože já vnímám svět jako sice stylizovanou, ale v podstatě dokumentární reflexi. Reálné prostředí fotku významně dotváří.

Ve vaší práci se v různých významech objevuje téma celebrit... Vy jste celebrity?

Pro nás je dlouhodobě zajímavé právě téma celebrit, které se propisuje i do našich prací, které jsou v zásadě dokumentární. Myslím si obecně, že je dobré se ve fotografii zajímat o okraje. A to ať už je to tak zvaný okraj společnosti nebo její špička. Velmi dobře je na tom patrný sociální model společnosti, je to charakteristická reflexe našeho národa. Je pravda, že okraji společnosti, jsme se nevěnovali tolikrát, kromě mé diplomového souboru, možná i v případě práce s vietnamskou komunitou jsme se určité hrany dotkli, i když oni nejsou okrajem společnosti v běžném slova smyslu, spíše se sami uzavírají a

asi vědí proč. My svět celebrit pouze sledujeme, sami k němu máme daleko a je nám oběma vzdálený, ale máme tu možnost ho sledovat, máme do něj díky fotografii přístup. Nedávno jsme realizovali sérii portrétu deseti nejvýznamnějších žen v česku. Dostali jsme se k nim velmi blízko, až do jejich soukromých prostředí, do jejich bytů, kanceláří, ocitli jsme se pár centimetrů od jejich tváří, studovali jsme jejich výraz. Tahle možnost přiblížit se tak těsně, to je hrozně zajímavá, klíčová věc. Díky fotografii máme možnost se protnout s takovouto situací. Kdysi jsem četla text od Diany Arbus, kde ona popisuje, že všechna prostředí, do který se za život měla možnost dostat, by nikdy neviděla bez fotoaparátu takhle zblízka a natěsno. Takže to je i náš případ. Nejprve máme možnost se do specifických prostředí dostat a setkat se s významnými lidmi a díky tomu se k tématu i vyjádřit.

Jste tedy v podstatě dokumentaristé?

Já si myslím, že tento rozměr je v naší práci vždy více nebo méně obsažený. A to i přesto, že naše fotografie mají mnohdy až akademickou podobu, pokud jde o světelné prostředí, barevnost nebo kompozici. Na rozdíl například od Adama Holého, v našich fotografiích je určitý stupeň akademismu. Ale pořád si myslím, že součástí je i poměrně velká dokumentární hodnota.

Je tento váš přístup v určitém smyslu odkazem k vašim studiím v ateliéru Pavla Štechy? On byl čistokrevný dokumentární fotograf.

Zcela jistě ano. Pavel Štecha pro nás byl obrovskou inspirací a také motivací. Ať chceš nebo ne, když jsi šest let v kontaktu s člověkem, který dokument miluje, je tělem i duší dokumentarista a vysvětluje ti hodnoty a důležitost fotografie v návaznosti na dokument, tak se to musí někde projevit. V tomto duchu i zakládal svůj ateliér na VŠUP.

Když skočím do vaší tvorby na zakázku, konkrétně vizuální styl, plakáty pro Národní divadlo, fotili jste tři sezóny. Myslíš, že to ovlivnilo produkci divadelního plakátu obecně? Později se objevilo i hodně podobných vizuálů, některé z nich byly až nepříjemně podobné..

Asi si musíme zvyknout, že žijeme v malé zemi, kde když už někdo vytvoří něco trochu originálního, něco co má svůj vlastní názor a ty věci fungují, tak se okamžitě vyrojí, ale není to jen u nás, spousta věcí, které mají podobný charakter. Originální je například Pavel Mára, který si drží už dlouhá léta svůj styl v plakátu Shakespearových slavnostech, který je založený na výrazné světelné dramatičnosti. My jsme si řekli, že půjdeme jiným směrem. Náš přístup byl založený na vtipu a na určitém stupni nedokončenosti, kterého si všimneš až při detailním pohledu. Herecké kostýmy jsou například nedošité, na začátku jsme měli tolik energie, že jsme si vymýšleli různé vtípky, jako byly cedulky se jmény protagonistů a podobně. Bylo to založené na tom, že vše mělo být "unfinished", divadlo kontra civil. První plakátová kampaň začala se zpožděním asi tří měsíců, ale potom se to rozjelo naplno a my si začali všímat dalších divadel, jejichž fotografové se pustili podobným směrem jako my. S tím se nedá nic dělat, můžeme si maximálně pro sebe říkat, že jsme s tím začali my, ale to postupem času už nikdo nevnímá.

Mluvila si o energii, jak postupně ubývá, mluvili jste někdy společně o možnosti, že svou autorskou spolupráci ukončíte?

No, upřímně řečeno, vždy když taháme lampy a připravujeme focení někde na střeše a pere do nás slunce, si říkáme, že na to kašlem (smích). Není to ale stabilní práce, jde o nárazové projekty. Navíc já jsem do toho všeho přijala pedagogickou výuku a začala jsem pracovat na výstavách se studenty. Některé věci realizuje Salim sám, protože já z časových důvodů prostě nemůžu. Sám také dělá Design blok, do toho já nejdu. Takže se to tak houpe a já si myslím, že bychom měli udělat další autorský projekt. A myslím si, že by bylo dobré navázat na téma žen. Uvidíme, jak to vyjde, jestli budeme schopní najít čas a získat i nějaký budget. A pokud jde o zakázky, máme už určitý status a jsou práce, které jednoduše odmítneme z morálních nebo jiných důvodů. Naše práce na zakázku a volná tvorba se hodně prolínají a většinou pracujeme na projektech, jako byli například české ženy nebo kniha pro opavské muzeum nebo Národní divadlo, kde dostáváme důvěru a máme absolutní svobodu. Vyloženě komerční zakázky jsou u nás ve výrazné menšině a u nich je to velmi často tak, že vyfotíme to co si vymyslí

zadavatel, v reklamě je jasně daná doktrína jak bude výsledek vypadat. Když stojím před rozhodnutím, jestli přijmout komerční zakázku, díky které si za den vydělám dost, abych v budoucnu mohla třeba dotovat nějakou naší výstavu, o složenkách a rodinných závazcích ani nemluvím, tak to asi neodmítnu. Lidé co vyučují design nebo architekturu to mají stejně. A já si myslím, že je to dobře, protože kdybych vyučovala fotografii a vlastně ji skutečně nedělala, tak by to bylo špatně. Velmi často se stává, že pedagogové díky výuce skončí v jakési akademické bublině. Myslím si, že ve chvíli kdy přestanu fotit, přestanu i učit. Fotografie je živá, prolíná se v ní mnoho vlivů a také obrovský vliv má, každý projekt je nutné promýšlet a v průběhu se mění, je nutné se přizpůsobit, to tě udržuje v kondici a kontaktu.

Co říkáš svým studentům?

To je těžká a obsáhlá otázka. Ale kdybych měla říct jednu věc, tak je to originalita. Je hrozně smutné, když mladí fotografové v touze po úspěchu, skončí svůj vývoj u kopírování. Koukáš se na jejich fotky a vidíš v tom hrozně moc odvedené práce, ale někým jiným. Umění by mělo vznikat mimo jiné z potřeby být originální, vyjádřit svůj názor svým způsobem. Je to vlastně svým způsobem ztráta identity, když fotografují jako někdo jiný.

8.2. Martina Pachmanová

doc. Mgr. Martina Pachmanová, Ph.D. (*1970 v Praze) je historička umění, kurátorka a umělecká kritička. Vystudovala obor Dějiny umění a estetika na FF UK, kde v roce 2003 obhájila také svou disertační práci. Je držitelkou několika badatelských stipendií, včetně grantu Research Support Scheme (1998) a grantu Fulbrightovy nadace (v akademickém roce 2000/1 pobývala na Harvard University). Od roku 1996 působí na Katedře dějin umění a estetiky na Vysoké škole umělecko-průmyslové v Praze.

Jak jste se se Štěpánkou a Salimem potkali, kdy jste je poprvé coby fotografy zaznamenala?

Štěpánka začínala a vlastně i končila své studium v ateliéru Pavla Štechy a nějakou dobu mezi tím chodila i na moje přednášky. Pamatuju si ji velmi dobře, byla velmi výrazná studentka, nejen jako fotografka. Byla vždy velice kritická a já se přiznám, že coby začínající pedagog jsem se jí trochu bála, protože vždy měla ostré myšlení, tak jak to ona umí a chvíli mi trvalo, než jsem pochopila, že je to její způsob komunikace. Vždy kladla velice zajímavé a přesné otázky a byla nepřehlédnutelná. Salima si pamatuju až z doby jejich první výstavy v Mánesu. Už tenkrát mě na nich fascinovalo, jak dokázali spojit, a to je myslím něco co se jejich prací táhne až dodnes, a asi je to vždy bude dělat trochu jinými než jsou jiní fotografové, to spojení až skoro designové estetiky s něčím co je hlubší, co je kritické a odhaluje pod povrchem daleko hlubší významy.

Později jste se stala kurátorkou a autorkou výstavních textů...

Nemůžu říct, že bych byla nějakou jejich dvorní kurátorkou, spolupracují i s dalšími a myslím si, že autor by měl spolupracovat s více lidmi, protože pohled jedno člověka na konkrétní dílo je vždy určitým způsobem subjektivní. Ale jejich práci jsem sledovala, a první text který jsem o nich napsala byl věnován jejich velké výstavě fotografií z Národního divadla. Výstava proběhla myslím v roce 2007 v českém centru v Berlíně a bylo to poprvé, kdy jsem se pokusila jejich práci nějak uchopit. Pro mě to bylo trochu komplikované v tom, že tyto fotografie vlastně vznikly na zakázku. Už tehdy mě

fascinovalo, že přesto že práce vznikla na zakázku jsou ty portréty umělců, ale koneckonců i obyčejných řemeslníků, kteří jsou součástí týmu Národního divadla, netradiční. Dokázali spojit určitou míru inscenování s portrétovanou osobou, tak aby to stále byl vypovídající portrét konkrétního člověka. Oni jsou tak trochu režiséři pracující se svými modely. Což samozřejmě souvisí s tím, že oba mají letité zkušenosti s fotografováním módy. Jejich režijní vstup je tedy poměrně velký, vždy ale dokážou najít takovou míru, aby zachovali osobnost portrétovaného, takže nelze mluvit o inscenované fotografii v pravém smyslu slova. Možná je to více schopnost komunikace, která přiměje jejich modely se otevřít a sdělit to co klasický portrét úplně neumí. Je to schopnost přiblížit se lidem.

Dokázala byste vymezit pozice v pracovním vztahu Štěpánky Stein a Salima Issy?

To nedokážu, upřímně mě to ani nikdy moc nezajímalo. V jejich práci jsou ale patrné určité aspekty. Prvním je estetická rovina, potom je tu dokumentaristický aspekt a potom ještě tu ještě rovina, kterou bych se nebála nazvat sociální ba dokonce politickou rovinou. Pro mě osobně byla jednou z nejsilnějších prací v rámci jejich tvorby, série ve které pracují s vietnamskou komunitou. A to jak v rovině dokumentární, tak i v té inscenované, kdy ti exulanti, ti jiní byli naroubováni do pozice českých národních hrdinů. A je také zajímavé, že tyto fotografie vyvolaly značnou nevoli. Mám to štěstí, že mám doma na stěně tu krásnou vietnamskou dívku v roli Boženy Němcové, která je mi neustálou připomínkou mnoho vrstevnatosti tohoto souboru. Vím, že naopak pan Mlčoch této práci vyčítá poplatnost, povrchnost až banálnost, kdy nahradíte jednoho hrdinu druhým. Já to ale vnímám jako angažovanou fotografii, v tom nejlepším smyslu slova. A současně se nevzdává, a to ani u této dvojice asi nejde jinak, vysokých estetických kritérií a vysokých nároků na sebe sama. Tváří v tvář dnešní situaci zpětně tento cyklus, oni byly vlastně dva (Little Hanoi), ukazuje na jiné problémy, na xenofobii a latentní rasismus společnosti, aniž by autoři věděli co nás v budoucnu potká. Takže já práci Štěpánky Stein a Salima Issy vnímám jako vzácně konzistentní a komplexní a ne monotematickou.

Mohla byste vstup dvojice S2 na fotografické scénu ukotvit v kontextu české fotografie?

Myslím si, že reprezentují zlom, který nastal v roce 1989. Navazují na nejlepší tradici dokumentární a portrétní fotografie 70. a 80. let 20. století, ale nebrání se tomu, co předcházející generace z duše nenáviděla, a to je schopnost přijmout jazyk popkultury a jakýsi celebritní jazyk, určitou vycizelovanost, se kterou si umějí hrát a využívat, aniž by se tím nechali pohltit, naopak s tím dokáží velice sofistikovaně nakládat. A to je možná i důvod, proč ze strany některých kritiků, historiků čelí kritice. Často nechávají diváka na pochybách, jestli se dívají na komerční, líbivou, designovou fotografii a nebo jestli je pod tím něco kritického, co může vypovídat o něčem daleko komplexnějším a co dokonce může být skrytou kritikou samotného jazyka popkultury. Což je myslím i velmi charakteristické pro celou následující generaci, která se najednou tohoto využití nebojí.

Jakou pozici podle vás mají autoři, kteří na jedné straně vytváří volné práce, které prezentují jako fotografické umění a současně neodmítají komerční zakázky?

Samozřejmě i před Štěpánkou a Salimem zde byli autoři, kteří tímto způsobem pracovali. Dobrým příkladem může být Dušan Šimánek, který fotografoval vybydlené domy na Žižkově. Tyto fotografie jsou na pomezí dokumentu a abstrakce a do značné míry vypadávají z dobově poplatné produkce. A přitom byl ještě za bolševika velmi žádaným a slavným módním fotografem. Takže i v 80. letech 20. století byli autoři, kteří byli schopni takové překračování žánrů, ale v té době to bylo trochu tabuizované téma. Protože sáhnout si ke komerci znamenalo, že se autor tak trochu degradoval. U Štěpánky se Salimem mě právě velice zajímá balancování na hraně volné a komerční tvorby. Z práce na zakázku dokáží vytěžit určitou estetiku, aniž by to bylo poplatné. Jejich práce jsou, myslím, že je to ten nejlepší termín, svým způsobem teatrální, což souvisí s mírou inscenovanosti, režijního vstupu a sofistikovanou prací ze světlem. A pro mě je důležité, že nezůstávají jen u tohoto. Pokud bych měla uvést příklad, který je pro mě úplně na druhé straně, tak to bude David laChapel, který je pro mě prototyp komerčního typu fotografie, která vykrádá ikonografii vysokého umění, ale pro mě to nejde nikam dál, je to jen o pozlátku, o oslnění diváka. Dvojice S2 vždy dokáže nechat na pochybách, jak moc jsou záběry inscenované. Často jejich fotografie působí jako fotosky, filmové záběry, vždy je v nich obsažená silná narativita, další skrytý příběh.

Také jsem přesvědčená o tom, že toto překračování nebo balancování na hraně mezi služebnou a volnou fotografií je velice příznačné pro Štechovu pedagogickou etapu. On když zakládal ateliér v roce 1993, byla fotografie součástí grafiky a vždy zdůrazňoval, že fotograf je také služebník. A myslím si, že jako jeho studenti i oni tuhle filozofii přejali. A proto v jejich práci existuje docela vzrušující dialog. A ještě, Štěpánka se Salimem mají tu výhodu, že nevystavují příliš často, na rozdíl od jiných autorů, kteří vystavují neustále. Poslední výstava před dvěma roky, to myslím mluví za sebe. Svědčí to o tom, že si dají hodně práce s tím co budou vystavovat jako svou volnou tvorbu, jako autorský projekt. A toho si velice cením, protože si myslím, že dnešní boom výstav a nově vznikajících galerií je extrémní a je dobré umět s tím šetřit. I když v tom samozřejmě může hrát roli i to, že na volnou tvorbu nemají už dnes tolik času.

Pro jejich poslední projekt Šampioni, vystavenou roku 2014 v galerii Václava Špály, jste vytvořila úvodní text. Spolupracovala jste i na celkové koncepci výstavy?

Dlouho dobu jsme o celkové koncepci výstavy diskutovali. Já jsem při téhle výstavě bez nadsázky fungovala jako kurátor, což do této doby nebylo, dříve jsem pouze napsala text, ale do samotné výstavy jsem nevstupovala. Z naší debaty postupně vystoupil nápad nechat návštěvníkům možnost, odtrhnout si a odnést si svého vlastního šampiona. Pro mě to bylo zásadní, protože tímto způsobem jsme zdůraznili konceptuální aspekt jejich práce, více než čímkoli jiným. A současně to poukazovalo na fakt, že oni o světě šampiónů, ať už je to kůň nebo celebrita, nesmýšlí povrchně a nejsou vůči němu loajální. Také poukazují na to, že život šampiónů je komplikovaný tím, že jsou svým způsobem majetkem nás všech a co to udělá se zvířetem, které je vlastně opakem kultury, když je najednou zkultivováno a přivlastněno společností z ekonomických důvodů a stává se strojem na vydělávání peněz, a co to dělá s námi samotnými. Podílet se tímto způsoben na výstavě šampióni, pro mě byla zajímavá a cenná zkušenost.
Když bych to mohla zobecnit do roviny, která u dvojice S2 není úplně důležitá, můžeme se ptát co dnes vlastně obecně znamená popkultura se svým světem bulváru a celebrit, které jsou stále v hledáčku fotografů, tak za tím vším vždy trochu číhá smrt. Pro svět dokonalé krásy a možnosti být idolem poloviny populace, která vás utahá k smrti, může být symbolem třeba Iveta Bartošová, což je samozřejmě extrémní příklad, ale chci říct,

že za tím krásným povrchem se u Štěpánky a Salima vždy skrývá něco dvojznačného, podvratného. Současně se tato výstava dotýká i tématu originality fotografického díla. Všichni víme, že fotografie je reprodukční médium, přesto se zpravidla vystavuje jako autorský originál dokonale vytištěný a adjustovaný. V tomto případě to ale bylo naopak. Fotografie byly vytištěné na obyčejném papíře a každý si je mohl odtrhnout a odnést. Tímto přístupem Stein a Issa podvrátili i tento mýtus originality autorské fotografie, vrátili se k fotografii tak jak se tiskne, jak se konzumuje. Což bylo velmi zajímavé gesto směrem k samotné podstatě média fotografie a otázkám s tím souvisejícím.

Když jste mluvila o té někdy až nevybíravé kritice práce Štěpánky Stein a Salima Issy, měla jste na mysli něco konkrétního nebo je to spíše záležitost kuloárních debat?

Konkrétně jsem měla na mysli kritiku pana Mlčocha k sérii Národní obrození. Jinak si myslím, že je to asi spíše věc kuloárních rozhovorů. Hodně tomu myslím napomohl i fakt, že dvojice S2 získala dvakrát cenu Czech grand design v kategorii nejlepších fotografů, kdy byla jejich komerčnost, služebnost nešťastně potvrzená. Za sebe musím říct, že vůči této ceně, dnes již instituci mám své velké výhrady a celý tento svět designerských celebrit, které s designu dělají pozlátko mi dost leze krkem. Je to můj subjektivní názor. Na druhou stranu je fakt, že Štěpánka tento můj názor sdílí a tehdy když šli na předání ceny, měla z toho nepříjemný pocit a moc se jí do toho nechtělo. Zároveň ale cítili, že je to ocenění, které si zasluhují. Dokladem toho, že to nebrali tak vážně budiž fakt, že to asi trochu podprahově shodili tím, že na rozdíl od ostatních účastníků oblečených v nových modelech předních českých designérů, přišla Štěpánka v obyčejném vytahaném tričku jako ten pankáč., jakým ona bytostně je, byť je to dnes už zasloužilá pedagožka. Když se stanete součástí také skupiny lidí, tak vám to už těžko někdo odpáře, i když to s tvorbou vůbec nesouvisí, ale to je součást dnešního světa médií.

Takže myslíte, že tím, že se snaží udržet si pozici volných i komerčních fotografů hodně provokují?

Když sem tu zmínila Dušana Šimánka, který byl tímto způsobem rozkročený už v 80. letech 20. století, ono to nebylo obvyklé ani tenkrát, stejně jako dnes. Protože běžné je spíše, že se lidé profilují jako ti komerční tvůrci nebo ti co se věnují volné tvorbě. A myslím, že bez jakékoli výjimky, ti kteří se věnují obojímu vždycky čelí tomuto typu kritiky, protože je to vždy tak trochu podezřelé. U módní fotografie je to ještě o to více cítit a obecně se má za to, že tento druh fotografie do umění nepatří, což je otázka. Tvůrců, kteří dělají obojí je v Čechám málo a nebo to dělají anonymně a my to nevíme. Nemůže se jim stát to co se děje Štěpánce se Salimem nebo třeba i Tono Stanovi, abychom dali i jiný příklad. Další možnost je, jak to dělá například Ivan Pinkava, nemíchat a striktně oddělit formální aspekty volné a komerční tvorby. To potom veřejnost, odbornou kritiku nemate, jsou to dvě jasně oddělené stránky, dva světy. Když začnete do světa umění přinášet věci, které se obecně považují za povrchní, tak riskujete.

Ze spousty na začátku volných prací se postupem času stává předmět komerčních aukcí nebo konkrétní tvůrce, pracující na své volné tvorbě je pohlcen komerční značkou. Co si myslíte o pohlcování talentu komerční sférou?

Svědčí to o obrovské moci, kterou mají obchodní značky a nadnárodní společnosti. Velmi dobře se to ukazuje v oblasti kulturního mainstreamu. Jak si značky velice rychle dokáží přisvojit a svým způsobem zotročit nově vznikající avantgardní, experimentální subkultury. Velice rychle všichni ti, co prodávají cokoli, dokáží pohltit a využít jazyk konkrétní subkultury, jejich ikonografii, její styl a estetiku. To co je jeden den svobodné, avantgardní může být druhý den přisvojeno a stane se z toho jen další produkt. U fotografie je to to o víc složitější, protože je médiem současnosti, hýbe světem. Samotné médium má v sobě zakódovanou dvouznačnost.

9. ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE, SEZNAM VÝSTAV A OCENĚNÍ

Autorská dvojice žijící a pracující v České republice. Zaměřují se na subjektivní dokument a módní fotografii, stejně jako na zachycení práce českých designéru a architektů. V minulosti realizovali konceptuální série (Beauty Fashion, Mimo limit, Space Cowboys), v roce 2005 dokončili projekt pro grant Hlavního města Prahy na téma Karlín. Jejich práce vybralo renomované německé nakladatelství Taschen pro publikaci nazvanou Best Portfolios (2005). V roce 2006 vydali první publikaci Národní divadlo, sérii portrétů zachycující atmosféru první české scény. V roce 2007 realizovali projekt pro banku Unicredit pro prezentaci na Benátském bienále. Od roku 2008 realizují titulní fotografie pro magazíny Hospodářských novin.

Štěpánka Stein

Narozena 1976, Praha. Žije a pracuje v Praze, s manželem Michaelem Reed Steinem má dceru Lily (*2004) a syny Leonarda (*2006) a Josepha (*2006).

1990–1994 studium fotografie na SPŠG

1995–2001 studium fotografie v ateliéru prof. Pavla Štechy va VŠUP

2001 pracuje jako volný fotograf

2001 nastoupila na doktorandské studium FFUK obor sociologie

2012 pedagog Institutu tvůrčí fotografie v Opavě

Salim Issa

Narozen 1974, Praha. Žije a pracuje v Praze, se ženou Annou Šotolovou Issovou má dceru Mariánku (*2003) a syna Adama (*2007).

1989–1993 studium na střední výtvarné škole V. Hollara

1995–2001 studium fotografie v ateliéru prof. Pavla Štechy na VŠUP

2001 pracuje jako volný fotograf a grafický designér

Samostatné výstavy

1998 “Beauty fashion”, Galerie Velryba, Praha

2002 “Čeští umělci ve Stuttgartu, Space cowboys”, Stuttgart

2004 “Prezentace grantu Hlavního města Prahy”, Galerie Josefa Sudka, Praha

2005 “Czechmanie”, Pražský dům fotografie, Praha

2006 ”Národní divadlo, Salon Kolowrat, Praha

2006 ”Národní divadlo, České centrum v Berlíně

2008 ”Little Hanoi“, Galerie Mánes

2012 ”Národní obrození“, Atelier Josefa Sudka

2013 “Šampioni”, Galerie Václava Špály

Skupinové výstavy

1995 “Funkeho Kolín”, Kolín/Česká republika

1996 “VŠUP ateliérová výstava ”, Malá galerie, Liberec, Česká republika

1997 “VŠUP ateliérová výstava ”, Malá galerie, Liberec, Česká republika

2000 “17 up”, Galerie Mánes, Praha

2000 “Mimolimit”, Design Galerie Tunel, Praha

2001 “Mladí čeští umělci ”, Galerie moderního umění, Budapešť

2002 “Space Cowboys”, Galerie Bílkova, Praha

2003 “Portréty českých umělců ”, ArtPrague, Galerie Mánes, Praha

2004 “Messages”, Symphony Hall, Birmingham/Design festival

2004 “Czechmania”, České centrum v Londýně, Londýn

2004 “Cena Jaromíra Funkeho”, Pražský dům fotografie, Praha

2004 “Designmai”, Berlín

2005 “Česká fotografie 20.století ”, Galerie GHMP, Praha

2005 “Voyeur”, Galerie VŠUP, Praha

2006 “Changing faces “, Národní technické muzeum, Folkwang, Německo

2006 “Prague Bienalle”

2008 “Lyon Septembre de la photographie”, Lyon, Francie

2008 – 2015 “výstava Czech grand design”, Technické museum, Praha

Ocenění / Granty / Stáže v zahraničí

1999 Czech Press Photo – 2.cena v kategorii umění

2000 Czech Press Photo – 3.cena v kategorii umění

2001 Czech Press Photo – 2.cena v kategorii umění

2002 Czech Press Photo – 3.cena v kategorii portrét, 3.cena v kategorii umění

2003 Czech Press Photo – Grant Hlavního města Prahy, 1.cena v kategorii portrét

2004 Nominace na Cenu Jaromíra Funkeho

2005 IPRN, “Changing Faces”, fotografická stáž ve Velké Británii

2006 Czech Press Photo – 2.cena v kategorii portrét

2006 Czech design award – fotograf roku 2006

2009 Czech design award – fotograf roku 2006

10. LITERATURA

BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan: Česká fotografie 20. století, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/ KANT, Praha, 2010

BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan: Česká fotografie 20. století – Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/ KANT, Praha, 2005

SILVERIO, Robert: Postmoderní fotografie, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, Praha, 2007

SUDEK, Josef a ANDĚL, Jaroslav: Josef Sudek o sobě, Torst, 2001

BARTHES, Ronald: Světlá komora: poznámka k fotografii, Agite, Praha 2005

SONTAG, Susan: O fotografii, Paseka, Praha, 2002

SONTAG, Susan: S bolestí druhých před očima, Paseka, Praha, 2011

POSPĚCH, Tomáš (ed.): Česká fotografie 1938–2000 v recenzích, textech, dokumentech, Dost, Hranice, 2010

CÍSAŘ, Karel (ed.): Co je to fotografie?, Herrmann & synové, Praha, 2004

KOLÁŘ, Viktor: Seminář o fotografickém dokumentu, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, Praha, 2001

KŘIVOHLAVÝ, Jaro: Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace, Svoboda, Praha, 1988

VLČKOVÁ, Tereza: Módní a portrétní fotografie časopisu Blok, Bakalářská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, 2008

VLČKOVÁ, Petra: Fotografie v současném českém divadelním plakátě, Bakalářská diplomová práce, Institut tvůrčí fotografie, 2015

POSPĚCH, Tomáš: Myslet fotografii - České fotografie 1938 – 2000, Positiv 2014

11. JMENNÝ REJSTŘÍK

Birgus, Vladimír … 13, 14, 42
Brabcová, Dana … 56
Bromová, Veronika … 14
Brousil, Radek … 70
Cudlín, Karel … 46
David, Jiří … 14
Dijkstra, Rineke … 42
Ditrich, Roman … 70
Dufek, Antonín … 13
Dvořák, Daniel … 46, 49
Filip, Ondřej … 40
Havel, Václav … 11
Hladký, Filip … 40
Hodek, Eva … 42
Holomíček, Bohdan … 11, 46
Holý, Adam … 70
Chuchma, Josef … 13, 57, 59
Chum, Martin … 70
Jasanský, Lukáš … 14
Jirásek, Václav … 14
Kinterová, Markéta … 40
Knopp, Karel … 40
Kocián, Jaroslav … 74
Kolář, Viktor … 16
Koudelka, Josef … 13
Kronbauer, Viktor … 46
Kroutvor, Josef … 29
Kuděj, Jan … 40
Kuneš, Aleš … 13
Lagner, Pavel … 62
Lagner, Pavel … 62

Lan, Mimi … 53
Lutterer, Ivan … 9
Malý, Jan … 9
Mára, Pavel … 14
Matějíček, Martin … 70
Merhaut, Stanislav … 70
Mlčoch, Jan … 14
Mrázková, Daniela … 13, 39
Moucha, Josef … 13
Najbrt, Aleš … 13
Novotný, Marek … 70
Othová, Markéta … 14
Pachmanová, Martina … 11, 13, 62, 63
Parr, Martin … 29, 40
Pepe, Dita … 14
Pinkava, Ivan … 14
Podestát, Václav … 13
Poláček, Jiří … 9
Polák, Martin … 14
Pospěch, Tomáš … 12, 13
Pospiszyl, Tomáš … 14
Pošová, Johana … 70
Prášilová, Barbora … 74
Potocki, Silvia … 70
Serranová, Martina … 40, 46, 61
Silverio, Robert … 13
Skala, Dušan … 40
Sontag, Susan … 13
Stratil, Václav … 14
Stano, Tono … 13, 14
Šimánek, Dušan … 70
Štecha, Pavel … 9, 11, 15, 19, 27, 30
Štreit, Jindřich … 11, 46

Thýn, Jiří … 40
Turek, Jiří … 70
Urbánková, Linda … 40
Ureš, Michal … 40
Vlčková, Tereza … 74
Volf, Petr … 13
Wearning, Gilliam … 34